

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Миколаївський національний аграрний університет
Освітня програма	37351 Економіка
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Спеціальність	051 Економіка

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Миколаївський національний аграрний університет
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	37351
Назва ОП	Економіка
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Вид освітньої програми	Освітньо-наукова

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Валінкевич Наталія Василівна, Чупрін Євген Сергійович, Шалімова Наталія Станіславівна (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	27.07.2020 р. – 29.07.2020 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/vidomosty.pdf>
Програма візиту експертної групи <https://www.mnau.edu.ua/files/home/programa-econ.pdf>

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

Освітньо-наукова програма «Економіка» є актуальною в контексті задоволення кадрових потреб регіону та національної економіки в цілому у високопрофесійних фахівцях, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і практичними навичками. Освітня програма має свої чітко виражені особливості та унікальність, яка проявляється в гармонійному поєднанні таких аспектів: орієнтація на проведення досліджень в аграрному секторі економіки у взаємозв'язку з потребами в сфері аграрних та технічних наук, врахування потреб соціальноорієнтованої економіки та Цілей сталого розвитку, акцент на підготовку фахівців, які володіють сучасним математичним інструментарієм та інформаційними технологіями. Освітня програма враховує інтереси усіх груп зацікавлених сторін (стейкхолдерів), базується на можливостях, які забезпечує міжнародна діяльність закладу. ОП забезпечується високопрофесійними викладачами із належною академічною кваліфікацією, що передбачає можливість в майбутньому формування разових спеціалізованих вчених рад з присудження ступеня доктора філософії. В результаті ознайомлення з відомостями про самооцінювання, проведених зустрічей, ознайомлення з додатково наданими документальними доказами експертна група підтверджує можливість підготовки на достатньо високому якісному рівні здобувачів вищої освіти з а третім (освітньо-науковим) рівнем за ОП «Економіка». В цілому, ОП та освітня діяльність з а нею відповідають критеріям, викладеним в Додатку до Положення про акредитацію освітніх програм, з недоліками, що не є суттєвими. Виявлені недоліки та слабкі сторони ОП не знижують загальне позитивне враження, а визначають перспективи подальшого розвитку програми.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Перелік окремих сторін програми, які можуть бути віднесені до категорії кращих та інноваційних практик: ОП відрізняється системним підходом до забезпечення повноцінної підготовки аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності з орієнтацією на принципи соціальної відповідальності, Цілі сталого розвитку, сучасний математичний інструментарій; форма розробленого в закладі силабусу для інформування всіх учасників освітнього процесу є інформативною, повною та презентабельною; розроблено внутрішнє положення, яке регламентує права, обов'язки та функції гаранта, проектної групи й групи забезпечення; продемонстровано чітку орієнтацію на використання можливостей механізму подвійного керівництва, що сприятиме підвищенню якості наукових досліджень аспірантів. Також сильними сторонами та позитивними практиками є: освітня програма базується на тривалому досвіді функціонування аспірантури та докторської спеціалізованої вченої ради за економічними спеціальностями, наявному потужному кадровому потенціалу, що дозволяє забезпечити високий рівень наукової складової програми і враховувати особливості АПК й тенденції розвитку спеціальності в цілому; функціонують окремі наукові центри, що є додатковим засобом підтримки аспірантів в їх дослідженнях; наукова діяльність (теми дисертаційних досліджень) аспірантів відповідає як науковим напрямкам керівників, так і в цілому науковим школам за напрямом «суспільні науки», сформованим в МНАУ, що створює міцне підґрунтя для проведення якісних досліджень; зміст ОП має чітку структуру та відповідає предметній області, освітні компоненти програми становлять логічну взаємопов'язану систему; форми та методи навчання відповідають принципам академічної свободи та студентоцентрованого підходу, а застосовані активні та інтерактивні методи навчання відбивають особливості та унікальність програми, включають елементи НДР задля підтримки аспірантів в їх дослідженнях; створено умови для інтернаціоналізації діяльності в межах ОП, наукові керівники та викладачі активно залучені до міжнародної діяльності, що відбивається на науковій та освітній складових програми; створено широкий перелік заходів організаційного характеру для підтримки здобувачів та долучення до міжнародної наукової та академічної спільноти; започаткована співпраця із стейкхолдерами в контексті залучення аспірантів до консультивань, проведення аналітичної роботи, що дозволяє забезпечувати тісний зв'язок навчання і досліджень, практичну апробацію їх результатів; наявна та доступна інфраструктура, необхідна для забезпечення освітнього процесу, дозволяє здобувачам поглиблювати свої теоретичні знання вже на практиці здійснення наукових досліджень, проводиться комплексна робота з удосконалення матеріально-технічної бази ОП; інформація, що надана в Статуті, інших нормативних документах та розміщена на сайті університету, є легкодоступною, чіткою та зрозумілою, офіційний сайт МНАУ є структурованим та зручним; сформований «дух» інституційної культури МНАУ.

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

Фактична унікальність програми, яку підтверджує експертна група, неповною мірою висвітлена в самій програмі, недостатня представленість в списку рекомендованої літератури публікацій останніх років, в тому числі наукових статей, та літератури на іноземній (англійській) мові; недостатня активність викладачів щодо видання авторських підручників, посібників та монографій з дисциплін, які вони викладають на третьому (освітньо-науковому) рівні; відсутність системи рейтингування діяльності НПП; окремі норми внутрішнього Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників зорієнтовано на попередні нормативні вимоги; недостатньо уваги приділяється опитуванням здобувачів як дієвого засобу попередження та врегулювання конфліктних ситуацій; узагальнена інформація щодо результатів громадського обговорення освітньої програми, наданих пропозицій та зауважень стейкхолдерів на сайті не оприлюднюється; незважаючи на високий рівень сформованих наукових шкіл за напрямом «суспільні науки», які стосуються і сфери економіки АПК, в ОП освітні компоненти, присвячені аграрному сектору представлено обмежено; недостатня чіткість висвітлення питань щодо академічної доброчесності в контексті підготовки докторів філософії. Рекомендації: конкретизувати цілі та фокус ОП задля підвищення її конкурентоспроможності; розширити перелік вибіркових дисциплін та створити загальноуніверситетський каталог для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня; передбачити постійне оновлення списку рекомендованої літератури та створити відповідні рекомендовані переліки на англійській мові,

що стану додатковим засобом підтримки аспірантів в їх дослідженнях; активізувати видання авторських посібників, підручників, монографій з обов'язкових та вибіркового освітніх компонент, які входять до складу ОНП «Економіка»; розглянути можливість запровадження системи рейтингування викладачів задля використання її в якості засобу морального стимулювання, бази для матеріального стимулювання та чинника конкурсного добору; оновити Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників; доцільно активізувати процес опитування здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, органів студентського самоврядування щодо питань, пов'язаних з конфліктними ситуаціями; рекомендовано оприлюднювати узагальнену інформацію щодо результатів опитування роботодавців, здобувачів, НПП та представників здобувачів, розширити перелік вибіркового компонент, присвячених спеціалізованим проблемним питанням функціонування та розвитку АПК; допрацювати внутрішні нормативні документи закладу щодо врахування порушень академічної доброчесності при оцінці роботи наукового керівника, процесів оцінювання рівня плагіату.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

Цілі ОНП 051 «Економіка» сформульовані чітко, за складом та змістом відповідають місії ЗВО. Мета, зазначена в ОП, зацентрована на галузевій її приналежності, орієнтує на функціональні засади здійснення основних бізнес-процесів економіки на основі ґрунтовних знань. Дана мета відповідає місії та стратегії діяльності МНАУ, що викладені у Статуті (https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/15_02/statut.pdf), його Концепції розвитку (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/kr20162022.pdf>) узгоджені цілі ОНП (<https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/opp/econ-proj.pdf>), і це додатково пояснюється Програмою реалізації Концепції (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/pr20162022.pdf>) закладу. Згідно зі Стратегією розвитку та місією університету передбачено робити внесок у розвиток суспільства шляхом інтернаціоналізації та інтеграції освіти, досліджень та інноваційних розробок. Це обумовило розвиток ОП задля втілення унікальної місії та стратегії ЗВО. Стратегічні завдання ЗВО відповідають пріоритетам, що сформовані цілями ОП та програмними результатами навчання. Цілями ОНП є підготовка науковців і висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, які володіють сучасним економічним мисленням, мають системні теоретичні знання, здатні здійснювати наукові дослідження з оформленням результатів у вигляді дисертації, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, дослідницько-інноваційної діяльності та успішно здійснювати професійну діяльність. Унікальність ОНП обумовлена її пріоритетною орієнтацією на формування компетентностей з урахуванням спрямованості на аграрний ринок регіону, в навчальному плані здійснено акцент на організації та проведенні навчальних занять, достатній блок дисциплін із спеціальних інформаційних технологій, які в умовах сьогодення є драйверами економічного розвитку країни, а також на вимоги соціальної економіки та Цілі сталого розвитку. Окремо, в результаті зустрічі з адміністрацією закладу також була отримана інформація щодо особливості (унікальності) ОНП, а саме, що певні складові власних наукових досліджень виконуються здобувачами з використанням можливостей Навчально-науково-практичного центру (<https://www.mnau.edu.ua/structure/nnpc-mnau/>) та наукового парку «Агрперспектива» (<https://np.mnau.edu.ua/ua/>), які діють в структурі МНАУ. Експертна група за результатами оцінки проведених зустрічей та вивченні документів закладу засвідчує, що діяльність орієнтована на досягнення визначених стратегічних цілей, що визначає і рівень якості освітньої діяльності за даною ОНП. Виходячи із Стратегії розвитку на період до 2022 року (<https://www.mnau.edu.ua/strategia/>) та зазначеної Концепції (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/kr20162022.pdf>) можна підтвердити, що мета та особливості ОНП «Економіка» відповідають стратегічним цілям ЗВО. За даною ОП вони спрямовані на підготовку висококваліфікованих фахівців-науковців з компетентностями щодо критичного осмислення теоретичних та прикладних засад економіки.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

При формулюванні цілей та ПРН ОП враховувались позиції і потреби стейкхолдерів. Здобувачі (1-4 курсів) залучалися до обговорення ОНП під час особистих зустрічей з науковими керівниками, що підтверджено здобувачами ступеню доктора філософії денної та заочної форми навчання ЗВО під час спілкування з експертною групою. У ЗВО реалізується ОП та її компоненти відповідно до чіткої структури та розробленого плану; здійснюється моніторинг ОП та її компонентів шляхом опитування здобувачів вищої освіти і працівників з метою оцінювання

освітнього процесу, а також моніторинг показників успішності; використовуються системи зворотного та прямого зв'язку для аналізу результатів оцінювання та очікуваних розробок у предметній області з урахуванням потреб суспільства та наукового середовища (надано у відповідь на запит). ЗВО здійснив онлайн-опитування здобувачів щодо рівня задоволеності ОП в 2016 та 2017 році (результати надано у відповідь на запит експертної групи). Більшість здобувачів ступеню доктора філософії висловила задоволеність змістом ОП. Періодичні опитування заслуховуються на засіданнях кафедр та вченої ради факультету менеджменту. Розглядаються пропозиції засідань ради науково-творчого товариства молодих науковців МНАУ, а також під час різноманітних наукових заходів, які проводяться в університеті із запрошенням випускників. Інтереси здобувачів було враховано під час формування сукупності результатів навчання, спрямованих на вміння критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової економічної методології (забезпечуються дисциплінами спеціальної (професійної) підготовки). До обговорення ОНП у 2019-2020 р.р. залучалися 8 стейкхолдерів. Про повноту врахування відповідних часу професійних потреб підтверджують надані ними позитивні рецензії. Зазначимо, що рецензії від стейкхолдерів носять прикладний характер і містять конкретні пропозиції та рекомендації, їх власне бачення особливостей даної ОП щодо наближення її практичної складової до ПРН. У ході зустрічей з представниками організацій було з'ясовано, що зазначені стейкхолдери підтримують дану ОНП і акцентують увагу на практичній підготовці здобувачів вищої освіти доктора філософії, що певною мірою було та має бути враховано при формуванні ПРН та спеціальних компетентностей. Також, роботодавці під час фокус-групи озвучили нові пропозиції (представлені гаранту, проектній групі та групі забезпечення з метою розробки нового проекту програми) щодо розширення обов'язкових компонентів для опанування комунікативних навичок та навичок soft skills. Спілкування із студентською спільнотою та представниками самоврядування показало достатній рівень задоволення одержаними компетентностями та результатами навчання, використанням комп'ютерної техніки під час освітнього процесу.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

Вважаємо, що під час формування цілей та програмних результатів навчання ОНП було враховано тенденції розвитку сучасного ринку праці, а також його галузевого та частково регіонального сегменту. Перелік освітніх компонент у цілому узгоджується із цілями ОП, тенденціями розвитку спеціальності 051 «Економіка». Частково побажання роботодавців знайшли своє відображення у цілях ОП та програмних результатах навчання. Цілі та програмні результати навчання ОНП узгоджені із Стратегічним планом діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020-2024 роки: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?tag=ProgramiTaPlaniEkonomichnogoSotsialnogoRozvitkuUkraini>, стратегії розвитку Миколаївської області до 2020 року (<http://www.economy-mk.gov.ua/index.php/ua/component/content/article/94-napriamky-diialnosti/rehionalnyi-rozvytok/sotsialno-ekonomichni-rozvytok/115-stratehii-rozvytku-mykolaiivskoi-oblasti-na-period-do-2020-roku?Itemid=437>), його Концепції розвитку (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/kr20162022.pdf>) й завданням наглядової ради Миколаївського НАУ (https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/15_02/naglyadova-rada-polozhennya1.pdf). Також враховано досвід роботи спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському НАУ (<https://www.mnau.edu.ua/spec-vchen-rad/d-38-806-01>), Національна рамка кваліфікацій (<https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>). За період 2016-2020 рр. ОНП неодноразово змінювалась, відбиваючи тенденції розвитку спеціальності та ринку праці (верифікація ОП з урахуванням компетентнісного підходу та принципів студентоцентрованого навчання у 2019 р.). Гарант засвідчила, що враховуючи галузеву орієнтацію та відсутність аналогів даної програми підготовки докторів філософії у ЗВО України вивчались окремі освітні наукові програми ЗВО України. Було визначено власний набір компонент ОП, який у цілому є обґрунтованим і направлений на розширення сфери економічної, соціальної та педагогічної діяльності фахівців за даною ОП. Зустріч з роботодавцями та іншими стейкхолдерами підтвердила факт врахування галузевого та регіонального контексту, який проявляється в широкому переліку вакансій в сфері економіки на підприємствах різних видів економічної діяльності та форм власності і свідчить про недоцільність концентрації цілей та програмних результатів навчання в сучасних умовах на певній галузі. Спілкування із роботодавцями та випускниками підтвердило їх відгуки про освітню програму, а також те, що цілі освітньої програми, її фокус та програмні результати навчання дозволяють випускникам-аспірантам програми бути конкурентоспроможним на ринку праці. Тенденції розвитку спеціальності враховуються на основі постійного їх моніторингу, який здійснюється гарантом, групою забезпечення та науково-педагогічними працівниками, які задіяні у навчальному процесі за даною освітньою програмою, про що свідчать результати наукової та методичної роботи.

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

ОНП «Економіка» забезпечує досягнення програмних результатів навчання через вивчення дисциплін, проходження педагогічної практики та написання дисертаційної роботи, що дозволяє набутти здобувачам загальні та фахові компетентності, визначені проектом Стандарту (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>). Набуття компетентностей

повністю забезпечується нормативною складовою ОП, що наочно відображено у матрицях відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми та забезпечення програмних результатів навчання компонентами освітньої програми. Проте, необхідно зазначити, що у спеціальних (фахових) компетентностях досить нечітко представлена (прописана) унікальність даної ОНП. Експертна група розглянула освітньо-наукові програми 2016, 2017, 2018, 2019 років та програму 2020 року і констатувала їх відповідність Національній рамці кваліфікацій, в редакції діючій на відповідну дату (<https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>), тому інтегральною компетентністю є здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики. ОНП містить матрицю відповідності програмних результатів навчання та компетентностей та матрицю відповідності визначених компетентностей дескрипторам Національної рамки кваліфікацій за дев'ятим освітньо-науковим рівнем. Зазначаємо, програмні результати навчання цілком і повністю відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій для третього освітньо-наукового рівня.

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

1. Заклад має зафіксовану у вигляді окремого документу місію та стратегію розвитку, а цілі освітньої програми відповідають стратегічним цілям закладу. ОП є актуальною для потреб економічної науки та економіки, зокрема в Україні та в м. Миколаєві. Відповідність цілей ОНП «Економіка» як Стратегії розвитку ЗВО до 2022 р. так і Концепції розвитку ЗВО. Програмні результати навчання доповнені з урахуванням фокусу ОП. 2. Налагоджена тісна співпраця з роботодавцями, випускниками та іншими стейкхолдерами в контексті удосконалення освітньої програми та змісту підготовки, що забезпечує врахування регіонального та галузевого контекстів, фокус програми на регіональні потреби ринку праці. 3. Реальна співпраця із багатьма роботодавцями на постійній основі, їх готовність і до подальшої участі у формуванні якісної освітньої програми. Анкетування здобувачів з метою виявлення потреб щодо покращення організації навчання на ОП. Наявність висококваліфікованої робочої групи на стадії проектування та для подальшого оновлення ОП, часткове оновлення програмних результатів та освітніх компонент у 2020 р. Високий рівень відповідності вимогам Національної рамки кваліфікацій.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

1. Фактична унікальність програми, яку підтверджує експертна група, недостатня висвітлена в самій програмі. Рекомендації: задекларована унікальність ОНП «Економіка» щодо опанування освітніх компонент ОП має в тому числі бути чіткіше прописана в ОНП і цей напрямок потребує інтенсифікації за даною ОП, рекомендовано проведення детальніших анкетувань здобувачів щодо напрямів поліпшення саме ОНП «Економіка» за набором компонент, висвітлення їх на сайті ЗВО за останні роки (2018-2020), враховуючи галузеву специфіку та визначену ціль, рекомендовано поглибити та поширити інтернаціоналізацію, інтеграцію освіти та інноваційної діяльності в рамках ОП. 2. Обмежене врахування досвіду іноземних закладів при достатньому рівні міжнародної діяльності. Рекомендації: потребує посилення контекст застосування / реалізації практики зарубіжних ЗВО в МНАУ за даною ОП, доцільно детальніше вивчити та врахувати передовий досвід аналогічних іноземних ОП, реалізовувати співпрацю з іноземними партнерами в рамках міжнародних програм саме за спеціальностями в сфері економіки. 3. Обмежена кількість вибірових дисциплін. Рекомендації: розглянути доцільність розробки загальноуніверситетського каталогу вибірових дисциплін здобувачів доктора філософії, що розширить можливість вибору та долученість здобувачів до вивчення дисциплін у групах, а процес вибору дисциплін доречно організувати через електронні кабінети здобувачів вищої освіти.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

ОНП має значний рівень узгодженості із характеристиками за підкритеріями критерія 1: освітня програма має ознаки унікальності, при її формуванні враховуються думки стейкхолдерів, зміст ОНП відповідає вимогам НРК. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, а також такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 1 при наявності недоліків, що не є суттєвими. Тому експертна група вважає доцільним встановити відповідність ОП рівню «В» за 1-м критерієм.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Зміст ОНП відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності через забезпечення програмних результатів навчання відповідними освітніми компонентами (<https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>). Освітня складова ОНП передбачає 60,0 кредитів для нормативних та варіативних дисциплін, з яких 18,0 кредитів – це дисципліни загальної підготовки, що передбачають набуття здобувачами загальнонаукових і професійних компетенцій. Окремо виділено набуття мовних компетенцій (7 кредитів) й універсальних навичок дослідника (12 кредитів), 15 кредитів передбачено на дисципліни професійної підготовки за вибором здобувача. Практична підготовка здобувачів (педагогічна практика) становить 4 кредити, 4 кредити ЄКТС – заліково-екзаменаційні сесії. Приклади документів, які подавалися здобувачами при запиті педагогічної практики надано експертній групі за запитом та наведені за посиланням: <https://office.naq.gov.ua/accreditation-folder/2323> Наукова складова ОНП передбачає здійснення власних наукових досліджень під керівництвом наукового керівника. Ця складова ОНП оформлюється окремо у вигляді індивідуального плану наукової роботи здобувача (усі плани здобувачів надано експертній групі за посиланням - <https://office.naq.gov.ua/accreditation-folder/2323>) і є складовою частиною навчального плану аспірантури. Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Миколаївському національному аграрному університеті, ухвалене вченою радою МНАУ 29.05. 2017, протокол № 11: <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/040.pdf>. При проведенні фокус-групи із здобувачами (Пелипканич Інга Василівна, 4 р., очна ф.н. Коваль Сергій Юрійович, 3 р., очна ф.н. Кікоть Неля Едуардівна, 2 р., очна ф.н. Бурковська Анна Іванівна, 2 р., очна ф.н. Ягодзінська Анна Станіславівна, 2 р., з.ф.н. Оленич Ксенія Володимирівна, 1 р., очна ф.н. Мікуляк Катерина Анатоліївна, 1 р., очна ф.н. Мухарський Ігор Георгійович, 1 р., очна ф.н.) було встановлено, що практична складова програми полягає у проходженні двох практик - науково-дослідної практики з організації і методики проведення наукових досліджень та педагогічної практики у ЗВО. Експертна група засвідчує, що освітньо-наукова програма відповідає вимогам підготовки здобувачів, визначеним постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. №261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)».

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Матриця відповідності програмних компетентностей відповідає освітнім компонентам ОП та матриця забезпечення ПРН за відповідними компонентами ОП взаємопов'язані з освітніми компонентами, мають чітку спрямованість на досягнення заявлених ПРН. Кожен програмний результат навчання охоплений змістом ОП. Досягнення загальних компетентностей є реалістичним. Це логічно продемонстровано переліком освітніх компонент ОП. Структурно-логічна схема представлена (<https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/onp/onp-051-2020.pdf>). Під час інтерв'ювання здобувачів вищої освіти та НПП уточнено мову освітнього процесу – державна, було встановлено дотримання учасниками освітнього процесу вимог ст. 7 Закону України «Про освіту». Необхідно зазначити, що структурно-логічна схема ОП, що затверджена 25.02.2020 р. не достатньо чітко показує і обґрунтовує взаємозв'язок та порядок вивчення деяких освітніх компонент програми. Сама схема представлена у вигляді таблиці, що, ми вважаємо, не є коректним. У цілому вибір та послідовність вивчення обов'язкових компонент освітньої програми є обґрунтованими, дозволяють в більшій частині досягнути заявлених цілей та програмних результатів навчання. Структура навчального плану в цілому відповідає освітньо-професійній програмі та поділений на два цикли: нормативну частину (дисципліни циклу загальнонаукової підготовки, спеціальної (професійної) підготовки, дослідницької підготовки, мовної та практичної підготовки) та варіативну частину (дисципліни циклу спеціальної (професійної) підготовки). Проте, визначимо як рекомендацію, що на титульній сторінці НП не зазначена назва ОНП. На основі аналізу змісту ОНП, НП та відомостей, що викладені в таблицях 1, 3, експертною групою з'ясовано: зміст ОНП відповідає предметній області заявленої для неї спеціальності; освітні компоненти, що включені до ОНП (структурно-логічна схема) складають логічну взаємопов'язану систему; освітні компоненти дозволяють досягти цілей та програмних РН.

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

Зміст ОНП «Економіка» (<https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/onp/onp-051-2020.pdf>) відповідає предметній області, що визначена проектом Стандарту вищої освіти України, він зорієнтований на набуття тих компетентностей, які є основою кваліфікацій відповідних професій за КВЕД ДК 009:2010 та ДК 003:2010 та International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08). Зміст ОНП у повному обсязі формує інтегральну, загальні та спеціальні компетентності підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти. Цикл

дисциплін загальнонаукової підготовки становить 6 кредитів ЄКТС, що становить 2,5% – нормативні навчальні дисципліни (ОК1 (3 кредити), ОК2 (3 кредити)). Цикл дисциплін спеціальної (професійної) підготовки дорівнює 12 кредитам, що становить 5% – нормативні навчальні дисципліни (ОК3 (3 кредити), ОК4 (3 кредити), ОК5 (3 кредити), ОК6 (3 кредити)). Цикл дисциплін дослідницької підготовки має обсяг у 12 кредитів, що становить 5% – нормативні навчальні дисципліни (ОК7 (3 кредити), ОК8 (3 кредити), ОК9 (3 кредити), ОК10 (3 кредити)). Цикл мовної підготовки складає 7 кредитів, що становить 2,9% – нормативна навчальна дисципліна ОК11 (7 кредитів). Цикл практичної підготовки дорівнює 4,0 кредитам, або 1,7% – ОК13 (4 кредити). Варіативні навчальні дисципліни містять один цикл – спеціальної (професійної) підготовки, обсяг яких дорівнює 15 кредитам, або 6,25% (ВБ 1.1 та ВБ 1.2 (4 кредити), ВБ 1.13 та ВБ 1.4 (4 кредити), ВБ 1.5 та ВБ 1.6 (4 кредити), ВБ 1.7 та ВБ 1.8 (4 кредити)). Таким чином, освітня складова навчального плану аспіранта дорівнює 60 кредитам, або 25% всього обсягу підготовки. Наукова складова ОНП передбачає виконання Індивідуального плану наукової роботи аспіранта, за затвердженою вченою радою університету темою дисертаційної роботи, під керівництвом наукового керівника з відповідним оформленням одержаних результатів у вигляді дисертації з наступною процедурою її прилюдного захисту під час засідання відповідної спеціалізованої вченої ради. В навчальному процесі використовуються освітні компоненти ОП, що є унікальними для даної ОНП та ґрунтуються на застосуванні інформаційно-комунікаційних систем та технологій, необхідних для формування професійних компетентностей доктора філософії, які конкретизовані у практичній освітній діяльності через тренінгові технології навчання, інформаційно-комунікаційні системи, використання цифрових засобів, пакети прикладних програм, програмні продукти тощо. З огляду на подальший розвиток ОП відмітимо, що під час зустрічі зі здобувачами, а також роботодавцями з'ясувалась необхідність оновлення ОП деякими сучасними дисциплінами щодо формування комунікативних навичок та набуття softskills. В цілому, експертна група констатує, що зміст ОНП відповідає предметній області, визначеній у стандарті вищої освіти. Більшість обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів мають тісний зв'язок зі спеціальністю та предметною областю.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обсязі, передбаченому законодавством.

ЗВО виконує Закон України «Про вищу освіту» в частині забезпечення права здобувачів ОНП обирати дисципліни обсягом не менше 25% (450 годин або 15 кредитів ЄКТС). Вивчення освітньо-наукових програм «Економіка» редакцій 2016-2020 рр. <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>, чинних положень МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/040.pdf>; <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/275.pdf>; <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/271.pdf>), результати зустрічей з гарантом, адміністрацією, здобувачами дозволили експертній групі зробити висновок про сильні та слабкі сторони механізму формування індивідуальної освітньої траєкторії. На сайті ЗВО є перелік навчальних дисциплін на наступний семестр, який розміщується з метою ознайомлення здобувачів. Кожен здобувач на підставі навчального плану формує на наступний навчальний рік індивідуальний навчальний план шляхом вибору вибіркових навчальних дисциплін. Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії МНАУ має право обирати навчальні дисципліни, які пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані із тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням із науковим керівником, деканом факультету та завідувачем аспірантури. Гарант ОНП д.е.н., професор Шебаніна О.В. засвідчила, що кафедрами розміщується інформація щодо змістовності навчальних дисциплін, готуються силабуси, що дозволяє здобувачу оволодіти інформацією щодо вибіркової дисципліни (розміщено на сайті факультету менеджмента: https://www.mnau.edu.ua/faculty-men#faculty_rozklad). Здобувачам встановлюється термін для обрання навчальних дисциплін з варіативної компоненти ОНП, протягом якого вони звертаються до відділу аспірантури із заявою на ім'я керівника відділу за затвердженою формою, який повідомляє його про терміни формування груп для вивчення навчальних дисциплін варіативної компоненти ОНП. На зустрічі із працівниками структурних підрозділів МНАУ начальник навчального відділу Степанова Л.Т. та завідувач аспірантури Кушнарєва О.М. засвідчили, що за заявами здобувачів готується розпорядження по відділу аспірантури щодо закріплення навчальних дисциплін і формується індивідуальний навчальний план здобувачів вищої освіти, згодом складається розклад самих занять (<https://www.mnau.edu.ua/rozklad#asp>). На зустрічі здобувачі підтвердили розуміння ними процедур вибору та їх зміни, проінформували про можливість вільно обрати дисципліни з представлених у НП. Роботодавці також висловили побажання щодо розширення змісту навчання саме в частині запровадження дисциплін, що забезпечували опанування softskills. Вибіркові дисципліни спеціальної (професійної) підготовки здобувачів вищої освіти надають можливість більш повного забезпечення відповідності освітнім кваліфікаційним вимогам на ринку праці, здійснення поглибленої підготовки за ОНП, що забезпечує формування індивідуальної освітньої траєкторії.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Спількування з роботодавцями підтвердило факт співпраці та готовність здійснювати подвійне керівництво дисертаційними роботами здобувачів вищої освіти за даною ОП; надати для випускників ОНП подальше місце роботи. Готовність роботодавців до співпраці підтверджується наявністю договорів та позитивних відгуків як роботодавців, так і випускників ОП (<https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>). Роботодавці на зустрічі акцентували увагу на важливості та корисному досвіді співпраці в рамках реалізації ОП. Експертна група визначила, що практичній підготовці відведено значну роль у досягненні ПРН. Останні містять такі формулювання як «демонструвати», «здійснювати», «розробляти», «використовувати», «надавати», що передбачає практичне

спрямування навчання через форми: тренінги, моделювання, науково-дослідну та педагогічну практики, що містять практичний аспект. На зустрічі з НПП було підкреслено, що на заняттях із аспірантами намагаються більше уваги приділяти практиці, часто надаючи теоретичний матеріал заздалегідь до фактичного проведення лекції для його подальшого обговорення та аналізу. Основна частина освітньої складової підготовки здобувачів включає практичну складову – педагогічну практику (4 кредити), з метою набуття навичок в організації і проведенні навчальних занять. Проходження педагогічної практики передбачено в шостому семестрі відповідно до графіку освітнього процесу. Порядок і форми проходження педагогічної практики аспірантами регламентує відповідне Положення (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/072.pdf>). Під час проходження педагогічної практики формуються навички здатності до науково-педагогічної діяльності, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, вміння працювати автономно, в команді та відповідати за навчання інших, діяти на основі етичних міркувань. У процесі практичної діяльності ведення навчальних занять повинні бути сформовані вміння здійснювати повний та різносторонній пошук інформації, її систематизацію та аналіз; мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети; демонструвати навички самостійного виконання наукового дослідження, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток та навчання інших; застосовувати науково-педагогічні технології. Послідовність та прикладний характер вказаних практик дозволяє здійснювати комплексний моніторинг останніх тенденцій розвитку економічної сфери та аграрної галузі зокрема. Зауважимо, що зміст програми практики у цілому відповідає тенденціям розвитку ринку праці та очікуванням стейкхолдерів, а також дозволяє досягти за цією компонентою заявлених у ОП ПРН. Гарант за зустрічі засвідчила та здобувачі підтвердили про реагування керівників практик на зміну умов в умовах карантину та її організацію за дистанційною формою.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Аналіз освітньо-наукової програми, робочих навчальних програм дозволяє підтвердити наявність умов для набуття здобувачами соціальних навичок. Їх, зокрема, формують такі дисципліни як ОК1, ОК2, ОК11, ВБ 1.2, ВБ 1.9. Інші освітні компоненти і, в першу чергу, процес підготовки та захисту дисертаційної роботи також містять інструменти, які дозволяють набуття soft skills. Під час вивчення дисциплін циклу загальнонаукової підготовки (6 кредитів) ОК1 та ОК2 здобуваються навички виявляти та вирішувати проблеми, генерувати ідеї, шукати та обробляти інформацію, самоорганізації, мотивації, спілкування, формування наукового світогляду, досягання мети та інші. Під час вивчення дисципліни ОК11 (7 кредитів) забезпечується здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою, наближення аспірантів до міжнародної спільноти, формуються навички працювати автономно, створювати нові знання, розв'язувати актуальні проблеми та інші (https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/np/np_2020.pdf, <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/onp/onp-051-2020.pdf>). В освітньому процесі ОНП при викладанні дисциплін всіх циклів застосовуються форми та методи навчання, які сприяють набуттю описаних навичок: критичне мислення: дебати, конкурси, захист дисертаційної роботи; здатність навчатися протягом усього життя: самоосвіта, завдання з пошуку інформації, реферати, наукові доповіді, науково-дослідні гуртки; креативне мислення: моделювання, ділові ігри, кейси; адаптивність: конференції, тренінги, семінари (<https://office.naqa.gov.ua/form-se/2323/view>). Під час зустрічі здобувачі ЗВО продемонстрували, що вони обізнані з поняттям соціальних навичок, надали приклади їх розвитку та перспектив їх використання. НПП надали практичні приклади застосування активних методів навчання, які опосередковано розвивають різні соціальні навички. Такі навички відображено у загальних та фахових компетентностях та ПРН. Їх набуття забезпечується відповідними освітніми компонентами. В процесі навчання використовуються відповідні форми та дидактичні методи: тренінги, ситуативне навчання, творчі завдання, командна робота над проектом та інші. Спілкування із здобувачами та студентським самоврядуванням підтвердило широке залучення їх до навчальних тренінгів технології, ділових ігор, дискусійних панелей, волонтерської роботи, що має важливе значення у набутті соціальних навичок майбутніх фахівців, у тому числі здобувачів за даною ОП. Роботодавці також сприяють розвитку softskills через реалізацію проектів співпраці. Однак здобувачам можуть бути створені і додаткові умови для отримання таких навичок через можливість навчання на відповідних факультетах або спеціальних курсах в ЗВО та за його межами. Зауважимо, що навчання на ОНП «Економіка» дозволяє здобути соціальні навички як через освітні компоненти, що формують як основні загальні компетентності, так і опосередковано через вибіркові фахові освітні компоненти.

7. Зміст освітньої програми урахує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт для спеціальності на даний час не розроблений. Утім, у ЗВО зміст ОНП орієнтований на набуття тих компетентностей, які є основою кваліфікацій відповідних професій за КВЕД ДК 009:2010 та ДК 003:2010 та International Standard Classification of Occupations 2008 (ISCO-08). Зміст ОНП у повному обсязі формує інтегральну, загальні та спеціальні компетентності підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Загальний бюджет навчального часу складає 60 кредитів ЄКТС (1800 годин), з яких обсяг аудиторних становить 1088 годин (60,4%), а обсяг самостійної роботи здобувачів становить 712 години (39,6%). Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, курси лекцій, практикуми, навчально-лабораторне обладнання, електронно-обчислювальна техніка тощо. Для з'ясування завантаженості здобувачів застосовуються такі заходи: опитування здобувачів (у формі бесіди протягом освітнього процесу); спостереження з боку наукових керівників з подальшим колективним обговоренням на засіданнях кафедри (<https://office.naqa.gov.ua/form-se/2323/view>). Вимоги щодо формування навчального плану аспірантури дотримані: план містить інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. В результаті опитування фокус-груп здобувачів вищої освіти, експертна група отримала підтвердження про оптимальність та адекватність (на їх думку) фактичного навантаження протягом дня, тижня, семестру в порівнянні із обсягом освітніх компонентів. Ці висновки були підтвержені на зустрічі із представниками структурних підрозділів МНАУ, що узгоджується і з цифрами, наведеними в навчальному плані (https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-ecop/pr/pr_2020.pdf). Експертна група не встановила фактів надмірного навантаження на здобувачів вищої освіти. Експертна група підтверджує, що обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів в цілому є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання. За результатами опитування здобувачів вищої освіти цієї ОП було з'ясовано, що співвідношення аудиторної та самостійної робіт відповідає фактичному навантаженню здобувачів. Опитування здобувачів щодо задоволеності ОП проводиться у вигляді анкетування, результати якого відображені на сайті університету [blob:https://office.naqa.gov.ua/bdfac566-2427-414e-ab85-f27effd47dd8](https://office.naqa.gov.ua/bdfac566-2427-414e-ab85-f27effd47dd8) та https://www.mnau.edu.ua/faculty-men#faculty_rating. Обсяг освітніх компонентів ОП та кількість кредитів у навчальному плані співпадають та відповідають рекомендованим нормам документу ЗВО, що регламентує цей процес. Таким чином, обсяг ОП та окремих освітніх компонент (у кредитах ЄКТС) переважно реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів ОП, і у цілому є відповідним для досягнення цілей та ПРН.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Підготовка здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти за даною ОП не здійснюється. ОПП не передбачає навчання за дуальною формою освіти, але на зустрічі із адміністрацією закладу були отримана інформація щодо віднесення дуальної форми освіти до одного з пріоритетних напрямів розвитку університету. В ході спілкування зі здобувачами експертною групою було встановлено наявність окремих елементів дуальної освіти, які впроваджені в рамках практичної підготовки та двох видах практик. Здобувачі вищої освіти та роботодавці підтвердили свою зацікавленість в розвитку дуальної форми освіти шляхом подвійного керівництва дисертаційними роботами даної ОПП в МНАУ.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

1. Зміст ОПП має чітку структуру та відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності. Освітні компоненти програми становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання. 2. ОПП та освітня діяльність зорієнтовані на студентоцентрикований підхід, використовується широкий набір напрямів формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача, відбувається постійне вдосконалення вибіркової частини та механізму вибору дисциплін. 3. Комплексний підхід до організації педагогічної практики аспірантів, запровадження при організації її захисту та оцінювання презентацій, що відповідає необхідності формування компетентностей у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня в сфері презентації та захисту результатів своєї наукової діяльності і може бути віднесено до сучасних інноваційних практик. 4. Стратегічна орієнтація на розвиток дуальної освіти – подвійне керівництво роботами аспірантів, доцільність якої підтверджують стейкхолдери, належний рівень практичної підготовки. 5. Завдяки плідній співпраці з роботодавцями, завдяки вагомому науковому та педагогічному потенціалу професорсько-викладацького складу МНАУ сформовано значний репутаційний капітал, що впливає на успішну реалізацію ОПП. Часткова наявність в ОП освітніх компонент, які були рекомендовані роботодавцями.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

1. Представлення в переліку вибірових дисциплін освітніх компонент, спрямованих в основному на здобуття глибинних знань із спеціальності. Рекомендації: розглянути можливість розширення переліку вибірових дисциплін і ввести освітні компоненти, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору, набуття універсальних навичок дослідника тощо; продовжити траєкторію щодо розширення переліку вибірових дисциплін та практики вибору дисциплін з інших освітніх програм університету (при специфічних освітніх потребах конкретного здобувача); розглянути доцільність запровадження додаткових курсів та факультативів для розвитку соціальних навичок здобувачів вищої освіти; розширити

можливості набуття програмних компетентностей професійної підготовки в рамках створення навчально-виробничої лабораторії, враховуючи специфічну галузеву спрямованість регіону. 2. Механізм вибору дисциплін певною мірою ускладнений, потребує вдосконалення та приведення всіх операцій по вибору дисциплін в єдину інформаційну систему задля спрощення алгоритму дій. Рекомендації: розробити загальноуніверситетський каталог вибіркових дисциплін, що розширить можливість вибору вибіркових дисциплін різного профілю та долученість здобувачів до вивчення дисциплін у збірних групах. 3. Структурно-логічна схема недостатньо чітко показує і обґрунтовує взаємозв'язок та порядок вивчення деяких освітніх компонент ОП. Рекомендація: розробити її у вигляді схеми, адже представлення у вигляді таблиці, на думку експертної групи, не є коректним.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

ОП має значний рівень узгодженості із за підкритеріями критерія 2. Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 2.1-2.9: обсяг програми відповідає вимогам законодавства та стандарту щодо навантаження в кредитах ЄКТС, її зміст має в цілому чітку структуру дозволяє досягти програмних результатів навчання та відповідає предметній області, є можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, які постійно вдосконалюються, передбачені можливості для належної практичної підготовки, а також набуття softskills, фактичне навантаження є в цілому адекватним. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 2 при наявності недоліків, що не є суттєвими. Тому експертна група вважає доцільним встановити відповідність ОНП рівню «В» за 2-м критерієм.

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому на навчання за освітньою програмою є цілком прозорими, зрозумілими та публічними, що знаходить своє відображення на сайті приймальної комісії МНАУ в 2020 році - <https://pk.mnau.edu.ua/normative-documents/admission-rules/> та Правила прийому до аспірантури та докторантури МНАУ в 2020 році та вимоги до вступників (<https://drive.google.com/drive/folders/11n6qYpsPjvp5yJHT3zDgVRpOLHZlmC9>). Правила прийому на навчання достатньою мірою структуровані, викладені чітко і зрозуміло, що підтверджено здобувачами вищої освіти у спілкуванні. Дискримінаційних положень щодо вступу на навчання за даною ОНП не виявлено.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Як свідчить офіційна сторінка приймальної комісії МНАУ (<https://pk.mnau.edu.ua/normative-documents/admission-rules/>), вона містить усю необхідну інформацію для вступників за всіма ступенями вищої освіти. Щорічно, після узгодження й опублікування МОН нових Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України, в університеті розробляються нові Правила прийому, які розглядаються і затверджуються вченою радою університету, за погодженням з МОН, а надалі – вводяться у дію наказом ректора університету, розміщуються на офіційній сторінці університету в доступному середовищі Інтернету. В Правилах прийому для здобуття ступеня доктора філософії чітко визначено, що приймаються особи, які здобули ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста). Відбіркова комісія приймає рішення про допуск до складання вступних іспитів та участі у конкурсному відборі при вступі до аспірантури за результатами співбесіди, розгляду реферату (з урахуванням письмового висновку передбачуваного наукового керівника) та поданих наукових праць. У Правилах прийому чітко та детально, за термінами розписано усі етапи вступної кампанії на спеціальністю ОНП 051 «Економіка». Формами навчання на освітньо-науковій програмі «Економіка» є очна денна, очна вечірня та заочна з терміном навчання 4 роки. Вступні випробування на навчання для здобуття ступеня доктора філософії складаються з: вступного іспиту зі спеціальності (в обсязі стандарту вищої освіти магістра з відповідної спеціальності); з іноземної мови; з філософії. Утім особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста), призначаються додатковий вступний іспит - Економічна теорія. Програми вступних випробувань переглядаються щорічно і вчасно оприлюднюються, на сайті оприлюднено програми вступних випробувань на 2019 рік https://pk.mnau.edu.ua/files/aspirantura_i_doktorantura/p_isp_eco.pdf та https://pk.mnau.edu.ua/graduate/programy_ispitiv_do_aspiranturi/. На основі отриманої інформації та фокус-груп зі

здобувачами можна зробити висновок про те, що правила прийому на навчання за освітньо-науковою програмою у цілому враховують особливості самої освітньої програми.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО, регулює Положення про організацію освітнього процесу МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>), Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/272.pdf>), Положення про порядок перезарахування результатів навчання у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/275.pdf>) та Положення про комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/093.pdf>) та документах Системи менеджменту якості ЗВО (надано у відповідь на запит експертної групи), за наданою адміністрацією інформацією, МНАУ співпрацює з ЗВО різних країн світу. Із часу введення чинної ОНП підготовки фахівців третього рівня за спеціальністю «Економіка» вказані правила ще не застосовувалися. Доступність для учасників освітнього процесу гарантується розміщенням Положень на офіційному веб-сайті ЗВО. Шляхом вивчення звіту самоаналізу та у спілкуванні зі здобувачами було встановлено, що у МНАУ фактів визнання результатів навчання в інших ЗВО та врахування результатів неформальної освіти. Утім, здобувач Бурковська Анна Іванівна (2 р., очна форма навчання) використала право на академічну мобільність у 2020 році. Випадків застосування правил визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, на даній освітній програмі не було. Спілкування із здобувачами вищої освіти і студентським самоврядуванням показало їх обізнаність про процедури академічної мобільності. Варто зазначити, що під час зустрічі зі здобувачами було визначено високий рівень задоволеності їх навчанням саме на даній ОНП в контексті прозорості та відкритості відносин «здобувач–викладач–науковий керівник–адміністрація ЗВО».

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Гарант зауважила, що звернень від здобувачів освіти, що навчаються на даній ОП щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, поки не було. Здобувачі вищої освіти ОНП «Економіка» це засвідчили. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулює Положення про порядок перезарахування результатів навчання у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/275.pdf>) та Положення про організацію освітнього процесу МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>). Доступність для учасників освітнього процесу гарантується розміщенням Положень на офіційному веб-сайті. Результати навчання здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, отриманих у неформальній освіті визнаються у частині виконання ними наукової складової індивідуального плану здобувача. У розділі «Наукова робота» відповідного року навчання здобувачі планують, а також звітують за результатами виконання таких видів діяльності, як участь у науково-практичних заходах, семінарах та інших наукових заходах здобувачів. Експертна група вважає за потрібне відмітити, що закладом використовуються можливості неформальної освіти, пропонуються різноманітні тренінги та було встановлено, що здобувач проінформовані про практику зарахування неформальної освіти. Проте окремого Положення про визнання результатів навчання отриманих по неформальній освіті на сьогодні не існує (знаходиться на стадії розробки). Відмітимо, що неформальна освіта є невід'ємною складовою формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача в МНАУ.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

1. Зрозумілі правила вступу на навчання, які враховують особливості даної ОНП. Правила прийому на ОП «Економіка» доступні та зрозумілі для потенційних вступників, оприлюднені в зручний спосіб, враховують особливості програми. 2. На сайті університету надана можливість доступу до документів, що регулюють вступ на ОП та визнання результатів навчання, отриманих у інших ЗВО.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Недостатнє охоплення здобувачів можливостями академічної мобільності та визнання результатів, здобутих в неформальній освіті. Рекомендації: посилити роботу з академічної мобільності учасників даної ОНП, щоб започатковані декларації про наміри переросли у реальну співпрацю; поглибити роз'яснювальну роботу серед здобувачів вищої освіти щодо можливостей навчання у неформальній освіті та визнання ЗВО здобутих результатів;

прописати чіткі процедури в окремому нормативному документі ЗВО (Положення про визнання результатів навчання отриманих по неформальній освіті) щодо правил та визнання результатів навчання, які забезпечать можливість врахування ЗВО отриманих результатів навчання здобувачами вищої освіти у системі неформального навчання.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

Освітньо-наукова програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 3.1-3.4: правила прийому є чіткими, не містять дискримінаційних положень, визначені і оприлюднені правила та процедури визнання результатів здобутих під час навчання у вітчизняних та закордонних закладах освіти. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, а також такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 3 при наявності недоліків, що не є суттєвими. Експертна група дійшла висновку, що освітня програма відповідає рівню «В» за 3-м критерієм.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

За результатами проведених зустрічей з НПП та здобувачами, ознайомлення з робочими навчальними програмами, які розміщено в системі Moodle (Навчальна платформа МНАУ) <https://moodle.mnau.edu.ua/login/index.php> та продубльовано на сайті факультету менеджменту <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>, експертна група має підстави підтвердити, що заявлені методи навчання та форми й методи оцінювання, наведені закладом в Таблиці з Матриці відповідності відомостей про самооцінювання, відповідають дійсності та в сукупності дозволяють досягти передбачених програмою ПРН, при викладанні дисциплін всіх циклів застосовуються форми та методи навчання, які враховують наукову спрямованість програми, вимоги ПРН, дескрипторів (знання, уміння/навички, комунікація, автономність/відповідальність) Національної рамки кваліфікації В умовах карантину викладання здійснювалось дистанційно з використанням Навчальної платформи (Moodle), Zoom, Google Classroom, інших засобів. Цей факт був підтверджений під час зустрічей як із здобувачами освіти, так і з науково-педагогічним персоналом. В процесі спілкування серед методів навчання були відмічені такі: дебати, конкурси, міні-конференції, ділові ігри, кейс-методи, завдання з пошуку інформації, реферати, наукові доповіді тощо. Експертна група відмічає, що всі викладачі, які були присутні на зустрічі чітко представили особливості та унікальну спрямованість застосованих активних та інтерактивних методів навчання. Унікальність програми 051 «Економіка» щодо акценту на соціальну відповідальність та соціальну економіку було підтверджено в процесі спілкування з викладачами дисциплін «Організація і проведення навчальних занять», «Педагогіка вищої школи», «Вступ до спеціальності «Економіка», а саме: участь як спостерігачів у відповідних заходах (наприклад, засідання органів студентського самоврядування) із забезпечення відкритого зворотного зв'язку, відвідування спеціалізованих закладів тощо. Експертна група вважає за необхідне відмітити обов'язкове завдання-проект «Університет майбутнього». Під час викладання дисципліни «Управління проектами» акцент робиться на міждисциплінарний підхід (поєднання технічних та економічних розробок, вміння спільної роботи), що відповідає потенціалу закладу в сфері розвитку аграрної сфери. Академічна свобода здобувачів та студентоцентризований підхід підтверджується наявністю можливостей для вибору теми для наукових досліджень, видів наукових конференцій, міжнародних проектів і грантів, в яких планується приймати участь, системою організації навчального процесу з вільним вибором вибіркової складової, яка складає 15 кр. (25%). ОП передбачено самостійне виконання навчальних завдань аспірантами, завдань поточного та підсумкового контролю, здійснення самостійної роботи щодо пошуку та обробки інформації. Академічна свобода для НПП підтверджується їх можливістю обирати методи й форми навчання, формувати програму навчальної дисципліни, обирати теми і методики наукових досліджень.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

На зустрічі із здобувачами було підтверджено, що інформація щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання за окремими компонентами (дисциплінами та практикою) надається

послідовно протягом усього періоду навчання, починаючи зі вступної кампанії. Здобувачі підтвердили, що в цьому аспекті з ними активно співпрацюють наукові керівники, викладачі, представники деканату факультету менеджменту та відділу аспірантури. Інформація щодо цілей, змісту та очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів висвітлена в робочих програмах навчальних дисциплін (<https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>). Обов'язковість забезпечення вільного та зручного постійного доступу до робочих програм передбачена Положенням про порядок розробки та затвердження робочих програм з навчальних дисциплін <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/282.pdf>. Незважаючи на повне оприлюднення інформації в самій ОНП, навчальному плані та в робочих навчальних програмах, експертна група вважає за необхідне підкреслити про належний рівень і акцент на можливість індивідуальних консультацій з викладачами Університету та провідними фахівцями з інших ЗВО. Наразі активно ведеться робота щодо переходу на використання силабусів як засобу надання учасникам освітнього процесу необхідної інформації про освітні компоненти, про що було засвідчено на зустрічах із гарантом, керівництвом та НПП. В закладі розроблено Положення про силабуси навчальних дисциплін у Миколаївському національному аграрному університеті <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/276.pdf>. Експертна група відмічає чітку, лаконічну та інформативну форму силабусу, яка розміщена в Додатку А до даного Положення і може бути використана іншими закладами. Розроблені силабуси дисциплін розміщуються на сайтах кафедр, де працюють відповідні викладачі, наприклад, <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/kaf-econ-pidpr/silabus-ompnd-econ.pdf>

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

Враховуючи вид освітньої програми (освітньо-наукова), рівень вищої освіти (третьій), її наукова складова разом з освітньою має важливе значення і передбачає обов'язковість таких форм (елементів) поєднання навчання і досліджень: послідовне здійснення аспірантом власного наукового дослідження під керівництвом наукового керівника, підготовку дисертації, підготовка та публікація наукових статей, участь у конференціях та публікація тез доповідей та матеріалів конференцій, участь у науково-дослідних роботах (в першу чергу, кафедральних) та в робочих групах з підготовки пропозицій для міжнародних проектів та грантів. Аспіранти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальними планами (представлені на запит експертній групі), який містить зміст, терміни виконання та обсяг наукових робіт. Наукова складова тісно пов'язана і з освітньою, оскільки при визначенні форм та методів навчання, видів робіт, які виконуються аспірантами, викладачами робиться акцент на науково-дослідну роботу, що було підкреслено і здобувачами, і НПП, а експертна група має можливість підтвердити і за результатами вивчення робочих навчальних програм. Наприклад передбачено виконання аспірантами творчих проблемно-пошукових завдань, використання такого методу як «бесіда за Сократом» («Філософія науки»), проведення семінарів-дискусій, виконання творчих індивідуальних та командних робіт, доповідей-презентацій («Вступ до спеціальності «Економіка»). Також можливості проведення досліджень забезпечують і стейкхолдери, з якими співпрацюють факультет, кафедри. Так, на зустрічі із стейкхолдерами заступник директора компанії «Фін Агро Консалтинг» Пилипенко О.В. підтвердив перспективи залучення аспірантів для організації консультування представників ОТГ, що виступатиме додатковим засобом підтримки аспірантів при проведенні ними дослідження та практичної апробації їх результатів.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Формальні процедури обов'язкового оновлення робочих навчальних програм затверджені Положенням про порядок розробки та затвердження робочих програм з навчальних дисциплін <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/282.pdf>. Результати зустрічей з гарантом, групою забезпечення, науково-педагогічним персоналом підтвердили дотримання цих процедур. Також на запитання експертної групи щодо бачення перспектив удосконалення ОНП була отримана відповідь щодо акценту саме на постійне оновлення освітніх компонентів, зокрема щодо більш активного використання математичного апарату в дисциплінах зі спеціальності та ін. Такий напрям експертна група підтримує, враховуючи висновки щодо оцінювання ОНП в цілому по критеріям 1 та 2. Відмічаючи відповідність змісту освітніх компонентів сучасним практикам та науковим досягненням, експертна група рекомендує звернути увагу на оновлення списку рекомендованої літератури та доповнити їх іноземними джерелами, які є в доступі в бібліотечних фондах або у вільному доступі в інтернеті (посібники, статті). Також експертна група відмічає, що усіма викладачами підготовлені методичні рекомендації по дисциплінам, які вони викладають, але фактично посібники (підручники, монографії) для вивчення дисциплін з ОНП «Економіка» підготовлені проф. Вишневською О.М. (дисципліна «Економічна безпека національної економіки», навчальний посібник «Економічна безпека: глобалізація, геоэкономика, адаптація»), доц. Волосюк Ю.В. (дисципліни «Спеціальні інформаційні системи і технології», «Сучасні інформаційні технології у науковій діяльності», навчальний посібник «Інформаційні технології»), проф. Ханстантиновим В.О. (дисципліна «Філософія науки», навчальний посібник «Філософія науки»). Разом з тим, експертна група рекомендує активізувати оновлення навчально-методичного забезпечення, передбачивши не лише підготовку методичних рекомендацій, а і випуск авторських навчальних посібників та підручників, монографій, які можуть бути використані як основна і допоміжна література при вивченні дисциплін.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

В МНАУ розвиток міжнародної діяльності передбачений як складовий елемент (п. 2.6) загальної Концепції розвитку на 2016-2023 рр. <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/conception.pdf>. Експертна група засвідчує високий рівень інтернаціоналізації діяльності закладу, основою для якої є значна кількість укладених договорів з іноземними партнерами <https://int.mnau.edu.ua/contractual-work/>, а також членство закладу в багатьох міжнародних організаціях <https://int.mnau.edu.ua/membership-in-organizations/>. Можливості освітньо-наукового співробітництва, передбачені договорами та партнерством закладом використовуються в повній мірі, в тому числі і факультетом менеджменту <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/mizhn.pdf>. В Перелік наведених міжнародних грантів та проектів, в яких приймають участь і НПП, і здобувачі (Erasmus+Programme Jean Monnet Activities; Erasmus+Miletus; «DOBRE» (USAID), ПроООН ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду») підтверджує зв'язок інтернаціоналізації діяльності закладу вищої освіти та освітньої й наукової компоненти програми. На запит експертної групи було надано інформацію щодо використання міжнародних зв'язків університету при удосконаленні ОНП (прикріплено як відповідь). Експертна група відмічає активну роботу НПП, які залучені до реалізації програми, та наукових керівників щодо розробки та подання грантових заявок на участь у програмах ЄС Erasmus+ Jean Monnet. В контексті поєднання навчання, викладання та наукових досліджень з інтернаціоналізацією закладу варто відмітити мовні курси, в тому числі і для здобувачів, які виїжджають на закордонне стажування <https://www.mnau.edu.ua/faculty-culture/kaf-foreign-languages/>, факультативний курс з іноземної мови, передбачений в навчальному плані, наявність співпраці з волонтерами Корпусу миру, яка була тимчасово призупинена на час епідемії, але обов'язково продовжиться в майбутньому, функціонування Лінгваклубу на базі кафедри іноземних мов <https://www.mnau.edu.ua/faculty-culture/kaf-foreign-languages/>

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

1. Форми та методи навчання, які застосовуються під час викладання освітніх компонент, дозволяють досягти заявлених ПРН, відповідають принципам академічної свободи та студентоцентрованого підходу. Застосовані активні та інтерактивні методи навчання відбивають особливості та унікальність програми, включають елементи науково-дослідної роботи задля підтримки аспірантів в їх дослідженнях. 2. В закладі створено умови для вчасного та повного отримання інформації щодо освітніх компонент за ОНП через оприлюднені робочі навчальні програми, систему Moodle – Навчальну платформу МНАУ, постійну індивідуальну підтримку та консультації з боку наукових керівників. НПП, представників деканату та відділу аспірантури. Наразі ведеться робота щодо розробки силабусів відповідно до внутрішнього нормативного положення, форма розробленого в закладі силабусу може бути рекомендована до використання іншими закладами. 3. В закладі створено умови для інтернаціоналізації діяльності в межах даної освітньо-наукової програми, наукові керівники та викладачі, які задіяні в реалізації освітньої програми, активно залучені до міжнародної діяльності, що відбивається на науковій та освітній складових програми. 4. Започаткована співпраця із стейкхолдерами в контексті залучення аспірантів до консультувань, проведення аналітичної роботи, що дозволяє забезпечувати тісний зв'язок навчання і досліджень, практичну апробацію результатів їх науково-дослідної діяльності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

1. Недостатня представленість в списку рекомендованої літератури публікацій останніх років, в тому числі наукових статей, та літератури на іноземній (англійській) мовах. Рекомендації: передбачити постійне оновлення списку рекомендованої літератури та створити відповідні рекомендовані переліки на англійській мові, що стану додатковим засобом підтримки аспірантів в їх дослідженнях. 2. Недостатня активність викладачів щодо видання авторських підручників, посібників та монографій з дисциплін, які вони викладають на третьому (освітньо-науковому) рівні. Рекомендації: активізувати видання авторських посібників, підручників, монографій з обов'язкових та вибіркового освітніх компонент, які входять до складу ОНП «Економіка».

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 4.1-4.5: форми та методи навчання є інноваційними, дозволяють досягти цілі та програмні результати, враховані вимоги студентоцентрованого підходу та академічної свободи, інформація щодо освітньої програми та її компонентів доступна для учасників освітнього процесу, відбувається постійне оновлення освітніх компонентів, активно

поєднується навчання і дослідження у взаємозв'язку із міжнародною діяльністю закладу. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 4 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Під час інтерв'ювання було з'ясовано, що на початку вивчення усіх дисциплін ОНП "Економіка" викладачі доводять до відома здобувачів вищої освіти систему оцінювання. Лектор визначає перелік контрольних заходів поточного контролю у межах своєї автономності, які, на його думку, зможуть найкраще перевірити рівень сформованих програмних результатів навчання. Викладач також акцентує увагу здобувача на розміщенні даної інформації на сторінці дисципліни через «Особистий кабінет» в Навчальній платформі Moodle (<https://moodle.mnau.edu.ua>). Контрольні заходи виконання програм навчальних дисциплін, регламентуються згідно чинного Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>) а також навчальним планом для кожної навчальної дисципліни. Підсумковий контроль успішності навчання здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії проводиться відповідно до Положення про порядок звітування здобувачів наукового ступеня доктора філософії та доктора наук про виконання індивідуального плану наукової роботи у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/284.pdf>). Передбачено, що всі форми контрольних заходів та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів також будуть викладені в силабусі відповідної дисципліни (робота по розробці яких активно ведеться в університеті), які є у вільному доступі на офіційному сайті університету, а також продубльована у методичному куточку на кафедрах факультету (наприклад, <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/kaf-econ-pidpr/silabus-ompnd-econ.pdf>)

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Стандарт за третім рівнем вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка відсутній. Форми атестації здобувачів регулюються Положенням про порядок звітування здобувачів наукового ступеня доктора філософії та доктора наук про виконання індивідуального плану наукової роботи у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/284.pdf>). Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії має здійснюється постійно діючою або спеціалізованою вченою радою, утвореною для проведення разового захисту, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації, що відповідає вимогам діючих нормативних документів з підготовки докторів філософії.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Контрольні заходи виконання програм навчальних дисциплін, регламентуються згідно чинного Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>) а також навчальним планом для кожної навчальної дисципліни та висвітлені у вільному доступі на сайті університету. Об'єктивність екзаменаторів забезпечується письмовою (або тестовою на ПЕОМ з роздрукованою відповіді) формою атестації здобувачів за встановленим графіком (<https://www.mnau.edu.ua/rozklad/>) у відповідній аудиторії за наявності інших здобувачів чи НПП під час атестації на підставі чинного Положення про організацію освітнього процесу в МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>). Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів визначає Положення про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/281.pdf>). Процедура врегулювання порядку повторного проходження контрольних заходів регламентується Положенням про організацію освітнього процесу МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>) та п.4.4 Положення про порядок оцінювання здобувачів (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/270.pdf>). Процедура врегулювання порядку оскарження процедури та результатів проведення контрольних заходів регламентується Положенням про організацію освітнього процесу МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>), Положенням про порядок оцінювання здобувачів вищої освіти у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/270.pdf>) та Положенням про вирішення конфліктних ситуацій (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/281.pdf>).

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

Під час проведення експертизи адміністрація, НПП, здобувачі та представники структурних підрозділів підтвердили, що в університеті наявна процедура дотримання академічної доброчесності. Програмним забезпеченням як інструментами протидії порушенням академічної доброчесності є онлайн-сервіси Unicheck (<https://unicheck.com/>) та StrikePlagiarism (<http://ua.strikeplagiarism.com/>), сервіс перевірки «Text.ru» (<https://text.ru/>), які використовуються для перевірки наукових робіт на академічний плагіат в університеті. Представники здобувачів та НПП під час онлайн-зустрічей підтвердили можливість користування даними сервісами. Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності в університеті регулює Кодекс академічної доброчесності у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/260.pdf>), який визначає правила та норми академічної доброчесності, етичної поведінки, професійного спілкування працівників та осіб, що навчаються. Його доповнюють Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/259.pdf>) та Кодекс корпоративної культури (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/codecs.pdf>). Разом з тим, експертна група вважає за доцільне звернути увагу на необхідність більш детального висвітлення питань визначення рівня унікальності тексту та рівня плагіату у внутрішніх документах (співвідноситься із зауваженням по критерію 10.6). МНАУ дає можливість проходження курсу «Академічна доброчесність в університеті» для того, щоб кожен здобувач вищої освіти, викладач, науковець, адміністратор та керівник закладу вищої освіти міг ознайомитися і застосовувати в своїй діяльності принципи академічної доброчесності. Під час проведення експертизи, керівництво університету та НПП запевнили, що протягом періоду здійснення освітньої діяльності випадків порушення академічної доброчесності серед здобувачів ОНП не було.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

1. Правила проведення контрольних заходів є комплексними й доступними для всіх учасників освітнього процесу, розроблена форма силабусу передбачає інформативне представлення критеріїв оцінювання.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

1. Недостатня чіткість висвітлення питань щодо процесів оцінювання рівня плагіату, неповна забезпеченість здобувачів програмним забезпеченням для перевірки на плагіат. Рекомендації: уточнити внутрішні нормативні документи закладу щодо процесів оцінювання рівня плагіату, розширити доступ здобувачів до відповідних сервісів (кількість спроб та перевірок).

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за критерієм 5: здобувачі ознайомлені із системою оцінювання та мають можливість оскарження результатів, застосовуються заходи дотримання академічної доброчесності через автоматичну перевірку робіт на наявність плагіату програмним забезпеченням Unicheck. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, а також такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, урахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 5 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

За результатами вивчення інформації, поданої закладом у відомостях про самооцінювання, інформації про кваліфікацію гаранта та якісний склад групи забезпечення (надана у відповідь на запит), інформації, яка представлена на сайтах кафедр, щодо професорсько-викладацького складу (наприклад, <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/kaf-econ-kiber/klochanvp/>, <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/kaf-econ-kiber/shebanina-olena-viacheslavivna/>, <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/kaf-econ-pidpr/melnik/>) експертна група має можливість засвідчити високий рівень академічної та професійної кваліфікації викладачів, які відповідають за якість освітньої програми та залучені в реалізацію освітнього процесу. Даний висновок підтверджується: наявністю кваліфікації відповідно до спеціальності у всіх членів групи забезпечення та викладачів; наявністю у всіх викладачів достатньої кількості результатів робіт; високою активністю викладачів щодо публікації статей у наукових виданнях, в т.ч. які включені в бази Scopus або WoS; систематичною участю у наукових конференціях; послідовною участю у науково-дослідних роботах, міжнародних проектах та грантах (експертна група враховувала не лише проекти, які стали переможцями, а і сам факт їх розробки та подачі); систематичність проходження стажування та підвищення кваліфікації, в тому числі в зарубіжних закладах та установах. Окремо експертна група за результатами проведених зустрічей вважає за необхідне відмітити високий рівень відповідальності гаранта та злагоджену роботу групи забезпечення, що, безумовно, відзначається і на якості освітньої програми та освітнього процесу. За результатами аналізу публікаційної активності викладачів експертна група має можливість підтвердити, що викладацька діяльність (за всіма обов'язковими та вибірковими компонентами) тісно пов'язана з напрямками наукової діяльності викладачів та їх публікаціями, а також акцентувати увагу на тому, що наявність публікацій, присвячених вузьким невіршеним проблемним питанням, які співвідносяться з конкретними освітніми компонентами, є додатковим засобом підтримки аспірантів в їх дослідженнях, оскільки дозволяє продемонструвати шляхи вибору та перспективи наукового пошуку, а також поєднується із особливостями освітньої програми. Так, наукові публікації викладача дисципліни «Філософія науки» кандидата філософських наук, доктора політичних наук Ханстантинова В.О. <https://www.mnau.edu.ua/faculty-off/kaf-econom-teor/khanstantinov/>, присвячені толерантності, лояльності, духовності, безумовно, відповідають особливостям освітньої програми щодо орієнтації на принципи соціальної відповідальності та Цілі сталого розвитку. Відповідно експертна група не вважає за потрібне робити акцент на активізації публікації наукових статей, безпосередньо пов'язаних із освітніми компонентами, а рекомендує викладачам активізувати роботу саме в напрямі підготовки авторських підручників, посібників (або монографій) з освітніх компонентів програми (співвідноситься із зауваженням по критерію 4.4).

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

В процесі зустрічей з гарантом та групою забезпечення було отримано підтвердження наявності процедур вибору гаранта та групи забезпечення (обговорення на засіданнях кафедр, факультету, науково-методичної ради), що дозволяє забезпечити конкурсний, а не суто формальний відбір осіб, відповідальних за якість освітньої програми. Процедури призначення гаранта, формування проектних груп та груп забезпечення передбачені внутрішнім Положенням про проектні групи освітньої діяльності та групи забезпечення освітніх програм спеціальностей <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/277.pdf>. Експертна група відмічає, що цим документом регламентовано функції, права та обов'язки гаранта, групи забезпечення та проектної групи і цей документ може бути рекомендований до використання іншими закладами при формуванні власних внутрішніх положень (враховуючи недостатньо чітке визначення статусу гаранта та питання, які піднімаються у зв'язку з цим). Процедури конкурсного добору викладачів регламентовані Положенням про обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/036.pdf>. Врахування рівня академічної кваліфікації, кількості публікацій та їх види, види стажування дозволяє забезпечити належний рівень професіоналізму викладачів, які задіяні в реалізації освітньої програми. Разом з тим, в закладі поки не застосовуються рейтингування викладачів, але ведеться робота щодо визначення оптимальної системи.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

Результати зустрічей із представниками роботодавців, стейкхолдерами та випускниками, а саме: начальником ДПІ у Центральному районі м. Миколаєва ГУ ДФС у Миколаївській області Купчишиною О.А.; керівником Миколаївського обласного центру зайнятості Оборонько Д.М.; начальником відділу ділової інформації та освітніх програм Регіональної торгово-промислової палати Миколаївської області Скорбіліною І.Б.; заступником начальника управління, начальник відділу аналізу даних демографічної та соціальної статистики Головного управління статистики у Миколаївській області Цуркан Н. В.; зав. кафедри економіки і менеджменту Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського Стройко Т. В.; заступником директора компанії «Фін Агро Консалтинг» Пилипенко О.В. підтвердили наявність формальних зв'язків із університетом (укладені договори) та тісну співпрацю в контексті організації та реалізації освітнього процесу, яка проявляється в різних формах. Зокрема, роботодавці залучені до обговорення структури освітньої програми та змісту її окремих компонент, що підсумовано в їх відгуках, реалізації освітньої компоненти (рекомендації щодо організації лекційних та практичних занять, проведення педагогічної практики) та наукової компоненти (проведення спільних конференцій, круглих столів, залучення аспірантів разом з їх науковими керівниками до розробки місцевих стратегій та програм, організації консультування, зокрема представників ОТГ).

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

Результати зустрічей із здобувачами та науково-педагогічним персоналом, представниками роботодавців, стейкхолдерами та випускниками, підтвердили факти залучення до аудиторних занять професіоналів, експертів та представників роботодавців., які зазначені у відомостях про самооцінювання. Інформація щодо відкритих лекційних та практичних занять розміщується на сайті факультету менеджменту <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men>.

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

В університеті розроблено окреме Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/233.pdf>, яким регламентовано питання довгострокового та короткострокового підвищення кваліфікації й стажування викладачів. За результатами проведених зустрічей, опрацювання внутрішніх документів й інформації про академічну та професійну кваліфікацію НПП експертна група відмічає декілька основних напрямків сприяння професійному розвитку викладачів. По-перше, в структурі університету є окремі структурні підрозділи, які сприяють процесам перепідготовки, підвищення кваліфікації та професійному розвитку, зокрема Інститут післядипломної освіти, а в його складі факультет перепідготовки і підвищення кваліфікації <https://www.mnau.edu.ua/faculty-fppk/>. Для організації підвищення кваліфікації університет забезпечений сучасною навчально-науковою базою і надає доступ до неї, зокрема до навчально-наукової лабораторії «Навчальний банк» з використанням автоматизованої банківської системи (АБС) Scrooge III <https://finance.mnau.edu.ua/index.php/navchalnij-bank/harakteristika-abs-scrooge>, яка є корисною і для забезпечення якості освітньої процесу по даній освітній програмі, оскільки дозволяє опановувати роботу з аналітичними базами даних. По-друге, в університеті діють постійно діючі курси іноземної мови (окремо для опанування рівнів А1 та В2) <https://www.mnau.edu.ua/faculty-culture/kaf-foreign-languages/>. По-третє, створені умови для проведення наукових досліджень та їх апробацію й публікацію, зокрема через можливість публікації статей в університетських виданнях, які входять до категорії «Б» <https://visnyk.mnau.edu.ua/>, <https://modecon.mnau.edu.ua/>, функціонують окремі структурні підрозділи: Навчально-науково-практичний центр (<https://www.mnau.edu.ua/structure/nnpc-mnau/> та Науковий парк «Агроперспектива» <https://np.mnau.edu.ua/ua/>). По-четверте, професійний розвиток відбувається і через участь у підготовці грантів та проєктів в рамках міжнародної діяльності. Також передбачено матеріальне стимулювання викладачів за досягнуті результати в контексті професійного розвитку (п 3.11 та Додаток 6 Колективного договору https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/kolektivniy_dogovir_2016-2020.pdf)

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

Норми щодо розвитку та підвищення якості викладацької майстерності також регламентується Положенням про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/233.pdf>, яким регламентовано питання довгострокового та короткострокового підвищення кваліфікації й стажування викладачів. В контексті розвитку викладацької майстерності заклад активно використовує наявні зв'язки з іншими закладами, зокрема Національним університетом біоресурсів і природокористування України ННІ неперервної освіти і туризму, . Викладачі проходять стажування в іноземних закладах, в рамках яких розглядаються питання інноваційних методик викладання та навчання, зокрема, Волосюк Ю.В., Ключан І.В., Прогонюк Л.Ю., Христенко О.А., Горобченко О.А., Ключан В.В., Вишневська О.М., Шебаніна О.В. Такі можливості передбачені в рамках міжнародних програм, у виконанні яких залучений університет, зокрема програми «Dobre», яка передбачає окремі модулі підготовки тренерів як викладачів, які працюватимуть з дорослою аудиторією. Також в університеті в цілому і на факультеті менеджменту активно використовуються такі заходи, як відкриті лекційні та практичні заняття, взаємовідвідування викладачів, які дозволяють поширювати позитивний досвід конкретних викладачів. Факультетом перепідготовки і підвищення кваліфікації <https://www.mnau.edu.ua/faculty-fppk/> навчально-наукових та методичних конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгів. Підвищення викладацької майстерності відбувається і в рамках постійно діючих мовних курсів <https://www.mnau.edu.ua/faculty-culture/kaf-foreign-languages/>. Також передбачено матеріальне стимулювання викладачів за досягнуті результати в контексті розвитку викладацької майстерності (п 3.11 та Додаток 6 Колективного договору https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/kolektivniy_dogovir_2016-2020.pdf)

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

1. Розроблено внутрішні положення, яке регламентує права, обов'язки та функції гаранта, проектної групи та групи забезпечення, що може бути віднесено до кращих (інноваційних) практик і рекомендовано до використання іншими закладами при формуванні власних положень. 2. Академічний рівень викладачів, задіяних в реалізації освітньої програми, є високим і дозволяє забезпечити високу якість освітньої та наукової складової освітньої програми. 3. Закладом створено комплексні заходи щодо професійного розвитку та підвищення викладацької майстерності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

1. Недостатній акцент щодо розробки авторських підручників та посібників при наявному потенціалі викладацького складу. Рекомендації: активізувати розробку авторських підручників та посібників задля підвищення рівня конкурентоспроможності власної програми. 2. Відсутність системи рейтингування діяльності НПП. Рекомендації: розглянути можливість запровадження системи рейтингування викладачів задля використання її в якості засобу морального стимулювання, бази для матеріального стимулювання та чинника конкурсного добру. 3. Окремі норми внутрішнього Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників зорієнтовано на попередні нормативні вимоги. Рекомендація: оновити окремі норми Положення в частині врахування вимог Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (зі змінами та доповненнями) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 6.1-6.6: академічна та професійна кваліфікація гаранта, групи забезпечення та інших викладачів, задіяних до реалізації ОНП "Економіка", повністю відповідає вимогам і забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання; в закладі створені заходи сприяння професійному розвитку викладачів та розвитку їх викладацької майстерності. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 6 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

Фінансово-економічний стан закладу відображає річний звіт ректора (https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/exvus/zvit_rector_2019.pdf), в якому зазначено, що діяльність була спрямована на забезпечення зростання фінансових надходжень, що дозволило уникнути будь-якої заборгованості перед здобувачами вищої освіти та співробітниками університету. При перегляді відео та фото матеріалу про матеріально-технічну базу експертна група мала переконливі докази того, що МНАУ має у своєму складі розширену інфраструктуру (навчальні приміщення, комп'ютерні лабораторії, бібліотеку, спортивну залу, телестудію, буфет, актову залу, гуртожиток, та ін.). В освітньому процесі за ОНП використовується 9 аудиторій загального та спеціального призначення, з яких мультимедійним обладнанням (мультимедійні дошки, комп'ютери, ноутбуки, телевізори, проектори та ін.) забезпечені всі приміщення. Експертна група мала змогу переконатися в наявності та справності матеріального обладнання за допомогою відеотрансляції у режимі реального часу. Було продемонстровано програмне забезпечення, яке використовується під час освітнього процесу, серед якого автоматизована банківська система «Scrooge III», вартість якої досягає 400 тис. дол. Система охоплює весь процес діяльності фінансової установи, тому здобувачі мають можливість охопити максимальну кількість практичних навичок. Також використовуються такі програми, як: «Фінансист», «БРИЗ-ПРО», «Бухгалтерія», Ліга: Закон та ін. Освітній процес забезпечено навчальною, методичною, науковою літературою на паперових та електронних носіях завдяки фондам бібліотеки, електронної бібліотеки, видавничій діяльності, веб-ресурсам, вільного доступу до мережі інтернет за допомогою безкоштовного Wi-Fi на усій території університету. Навчально-методичне забезпечення є повним за усіма освітніми та науковими компонентами навчального плану та висвітлено на платформі Moodle МНАУ (<https://moodle.mnau.edu.ua>). В розпорядженні університету навчально-науково-практичний центр (<https://www.mnau.edu.ua/structure/nnpc-mnau/>), єдиний у своєму роді науковий парк

(<https://np.mnau.edu.ua/ua/>), найбільша в південному регіоні країни бібліотека (<https://lib.mnau.edu.ua/>; https://lib.mnau.edu.ua/libsearch/page_lib.php) з сучасним інституційним репозитарієм (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>). Фонди бібліотеки постійно наповнюються навчально-методичною літературою. Варто відзначити, що здобувачі освіти та співробітники університету мають вільний доступ до баз Web of Science та Scopus.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Здобувачі та викладачі мають вільний доступ до наукової та навчальної літератури в бібліотеці в паперовій та електронній формі для підготовки до лекційних, практичних та семінарських занять та проведення необхідних досліджень. Бібліотека <https://lib.mnau.edu.ua/> має доступ до баз Scopus, WoS та ін. Під час бесіди з директором бібліотеки експертною групою було встановлено, що оновлення бібліотечного фонду науковими, та навчально-методичними матеріалами у паперовому вигляді відбувається систематично і у повному обсязі. Здобувачі засвідчили, що вони отримують безоплатний доступ до інформаційних ресурсів, необхідних для навчання за ОП. На підставі огляду матеріально-технічної бази ЗВО, проведення зустрічей зі здобувачами, представниками студентського самоврядування, НПП, представником бібліотеки було встановлено, що викладачі та здобувачі мають безоплатний доступ до мережі Інтернет з будь-якої точки ЗВО та до таких елементів інфраструктури, як бібліотека та комп'ютерні аудиторії, які необхідні для навчання, викладацької та наукової діяльності в межах ОП Економіка.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

На підставі відео огляду приміщень, виділених для функціонування відповідних служб, кафедри, навчальних аудиторій, лекційних аудиторій, ознайомлення із Програмою реалізації концепції розвитку Миколаївського національного аграрного університету на період 2016-2023 рр.. (https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/15_02/programa_16-23.pdf) зроблено висновок, що освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти. В університеті розроблені та затверджені положення, інструкції та інші акти з охорони праці, що діють у межах структурних підрозділів та встановлюють правила виконання робіт і поведінки на території університету, у навчальних приміщеннях, на робочих місцях. Це Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/labor-life-protection/102.pdf>), Положення про підготовку МНАУ до нового навчального року з питань охорони, безпеки життєдіяльності (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/labor-life-protection/103.pdf>), Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/labor-life-protection/104.pdf>), Положення про систему управління охороною праці в (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/labor-lifeprotection/108.pdf>). Крім того, доступними є ряд пам'яток на випадок терористичних та диверсійних дій для всіх учасників освітнього процесу (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/ramyatka.pdf>). Під час бесіди з НПП, здобувачами та представниками студентського самоврядування експертна група переконалася, що в університеті наявний практичний психолог, який проводить зустрічі зі здобувачами вищої освіти та викладачами згідно плану роботи. В університеті діє Психолого-педагогічна лабораторія науково-просвітницьких інноваційних технологій розвитку особистості МНАУ, яка здійснює свою діяльність щодо забезпечення соціального супроводу та психологічного забезпечення освітнього процесу серед науково-педагогічних працівників та здобувачів. Послуги цієї лабораторії безкоштовні (<https://www.mnau.edu.ua/vyh-rob/ps-sluzh/>).

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

Експертна група переконалася під час зустрічі зі здобувачами освіти, що МНАУ забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку. Освітньо-інформаційна підтримка надана здобувачам через доступ до електронної платформи Moodle (<https://moodle.mnau.edu.ua/>), де розміщені навчальні матеріали; електронний репозитарій наукових і навчально-методичних матеріалів (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>); бібліотека та електронна бібліотека, які забезпечують роботу з повнотекстовими електронними та друкованими ф о н д а м и (<https://lib.mnau.edu.ua/>; https://lib.mnau.edu.ua/libsearch/page_lib.php). Інформування здобувачів відбувається також за допомогою офіційного сайту університету (<https://www.mnau.edu.ua/#>), факультету (<https://www.mnau.edu.ua/faculty-men>). Консультативна та організаційна підтримка здобувачів, надання допомоги та інформування здійснюється через завідувачів кафедр та наукових керівників, за якими закріплені здобувачі. Комунікація викладачів із здобувачами здійснюється безпосередньо під час занять, консультацій тощо. Експертною групою було відмічено, що університет вже протягом тривалого часу розвиває дистанційне навчання та використовує широкий спектр сервісів, які допомагають забезпечувати цей процес (Moodle, Google Classroom, Skype, Zoom та ін.). У вільному доступі присутні дані про розклад занять (<https://www.mnau.edu.ua/rozklad/>), можливості одержати онлайн-консультацію (<https://www.mnau.edu.ua/onlineconsultation/>). Під час зустрічі зі стейкхолдерами, представники роботодавців запевнили, що вони систематично долучаються до консультативної підтримки

здобувачів (проведення семінарів, практик, участь у конференціях тощо) Соціальна підтримка здійснюється органами студентського самоврядування (<https://www.mnau.edu.ua/stud/samovryad/>), штатним психологом (<https://www.mnau.edu.ua/vyh-rob/ps-sluzh/>). За потреби здобувачам вищої освіти надається можливість мешкати в гуртожитку, отримувати медичне обслуговування в медпунктах МНАУ.

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

На момент проведення експертизи приклади навчання осіб з особливими потребами відсутні. Проте керівництво МНАУ створює умови щодо реалізації права на освіту для осіб з особливими освітніми потребами, які регулюються Положенням про організацію інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/279.pdf>); Порядком супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/280.pdf>). В університеті забезпечено доступність до навчальних приміщень маломобільним групам населення. Також університет має значний рівень досвіду та засобів для дистанційного навчання через електронне навчально-методичне забезпечення дисциплін, які викладаються в університеті (доступ за допомогою платформи Moodle) (<https://moodle.mnau.edu.ua/>), електронний репозитарій наукових і навчально-методичних матеріалів (<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>), електронна бібліотека, (https://lib.mnau.edu.ua/libsearch/page_lib.php).

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

Під час бесіди із адміністрацією, НПП, здобувачами та представниками студентського самоврядування було засвідчено, що практики застосування процедур врегулювання конфліктних ситуацій під час реалізації ОП не було. Взаємовідносини між керівництвом та працівниками університету визначає Колективний договір (<https://www.mnau.edu.ua/dostup/package-of-documents/>). Політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій визначають такі документи: Положення про уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції у Миколаївському національному аграрному університеті (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/039.pdf>), Положення про вирішення конфліктних ситуацій у МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/281.pdf>), Заходи МНАУ щодо запобігання корупційним правопорушенням (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/zapob-kor/zahody>), Антикорупційна програма МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/home/zapob-kor/program.pdf>), Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у МНАУ (https://www.mnau.edu.ua/files/home/zapobkor/polozhenya_2.pdf). Всі положення висвітлені у вільному доступі на сайті університету. Також на сайті присутня скринька довіри для можливості анонімного спілкування (<https://www.mnau.edu.ua/skrinka-doviry>).

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

1. Наявна та доступна інфраструктура, необхідна для забезпечення освітнього процесу (аудиторії, бібліотека, високий рівень забезпеченості комп'ютерними класами, мультимедійними засобами) допомагає здобувачам поглиблювати свої теоретичні знання вже на практиці здійснення наукових досліджень. 2. МНАУ забезпечує вільний доступ усіх учасників освітнього процесу до всієї інфраструктури та інформаційних ресурсів. 3. Освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти за ОНП. 4. Університет приділяє підвищену увагу фінансуванню освітнього програмного забезпечення, необхідного для організації освітнього процесу та досліджень здобувачів. 5. Керівництво університету проводить комплексну роботу з удосконалення матеріально-технічної бази.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

1. При наявних нормативних документах щодо політики і процедур вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією) недостатньо уваги приділяється опитуванню здобувачів як дієвого засобу їх попередження та врегулювання. Рекомендації: доцільно активізувати процес опитування здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, органів студентського самоврядування щодо питань, пов'язаних з конфліктними ситуаціями.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 7.1-7.6: університет має достатнє матеріально-технічне забезпечення, навчально-методичне забезпечення, забезпечення комп'ютерною технікою та програмним забезпеченням, освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти за ОНП, розроблені процедури вирішення конфліктних ситуацій. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 7 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Зазначені процедури у ЗВО регулюються Положенням про порядок розроблення, затвердження, моніторинг та перегляд освітніх програм у МНАУ від 25.02.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/269.pdf>). Процес розроблення освітніх програм чітко регламентований, його реалізація відбувається з урахуванням нормативних вимог МОН України, відповідних стандартів (за наявності), пропозицій стейкхолдерів та потреб ринку праці. Моніторинг освітніх програм здійснюється на локальному рівні (здійснюється членами групи забезпечення за участі профільних кафедр та представників органів студентського самоврядування) і загальноуніверситетському рівні (здійснюється навчальним відділом ЗВО). Результати локального моніторингу не рідше одного разу рік обговорюються на науково-методичній комісії і на вченій раді відповідного структурного підрозділу, після чого згальнений звіт подається до навчального відділу МНАУ. Ознайомлення із низкою внутрішніх нормативних документів МНАУ, які наявні у вільному доступі на сайті ЗВО, дозволив ЕГ впевнитися, що вони є чітко взаємоузгодженими між собою в частині реалізації процедур розроблення, затвердження, моніторингу та перегляду освітньої програми. Зокрема, Положенням про організацію освітнього процесу у МНАУ від 25.05.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>) регламентовано вимоги до освітніх програм, їх змісту і структури, порядок їх відкриття, моніторингу та зміни. Положенням про порядок розробки та затвердження робочих програм з навчальних дисциплін у МНАУ від 25.02.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/282.pdf>) визначено, що робочі програми підлягають обов'язковому оновленню у випадку затвердження нової освітньої програми. Процес розроблення та оновлення освітніх програм у ЗВО відповідає вимогам діючої в університеті «Настанови з якості» від 29.05.2017 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/001.pdf>). Під час проведення зустрічей у фокус-групах представники адміністрації ЗВО, факультету, завідувач кафедри, гарант ОНП, академічний персонал, представники структурних підрозділів та відділів, роботодавці та аспіранти підтвердили високий рівень обізнаності щодо процедури оновлення ОНП та власну активну участь у даному процесі. Ознайомлення з ОНП та навчальними планами за 2016, 2017, 2018 та 2019 рр. та проектом ОНП на 2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-eson/>) надало можливість ЕГ впевнитися, що процес оновлення освітніх програм у ЗВО реально відбувається. Рішення про необхідні зміни до ОНП фіксуються у відповідних рішеннях вченої ради факультету менеджменту (наприклад, протокол №7 від 23.12.2019 р.).

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Ознайомлення з інформацією, наявною на сайті університету, спілкування зі здобувачами вищої освіти, які навчаються за ОНП «Економіка», та представниками студентського самоврядування ЗВО, гарантом ОНП та членами групи забезпечення дозволило ЕГ впевнитися, що у ЗВО має місце процес залучення аспірантів та студради до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як повноправних партнерів. Під час зустрічі із фокус-групою, у якій брали участь 8 здобувачів вищої освіти ОНП «Економіка» 1-4 курсів денної та заочної форм навчання, студентський президент ЗВО (Василенко М.Ю.), представники органу студентського самоврядування та первинної профспілкової організації та ін., усі учасники підтвердили свою поінформованість щодо можливостей брати участь у забезпеченні якості ОНП та свою безпосередню участь у даному процесі у різних формах. У результаті роботи ЕГ встановлено, що основними формами участі аспірантів та студради

у забезпеченні якості ОНП «Економіка» у МНАУ є: 1) участь у засіданнях вченої ради МНАУ; 2) участь у засіданнях вченої ради факультету менеджменту; 3) участь у засіданнях кафедр; 4) участь у різноманітних тематичних заходах (конференції, семінари, круглі столи тощо); 5) особисте спілкування із науковими керівниками, гарантом ОНП, адміністрацією кафедр, факультету, університету, академічним персоналом, залученим до реалізації ОНП; 6) щорічне анкетування за допомогою спеціальних анкет (Анкета для опитування здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії наведена у Додатку 1.6 Положення про опитування учасників освітнього процесу та зацікавлених осіб у МНАУ – <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/283.pdf>) тощо. Особлива увага у ЗВО приділяється оцінюванню відповідності науковим інтересам аспірантів дисциплін, що викладаються за ОНП, якості освітнього середовища в цілому, пошуку шляхів поліпшення якості підготовки здобувачів і налагодження більш ефективних партнерських стосунків із зовнішніми стейкхолдерами. Здобувачі вищої освіти та представники студентського самоврядування підтвердили, що їх думка береться до уваги під час перегляду освітньо-наукової програми. ЕГ вважає за доцільне рекомендувати узагальнити результати моніторингу пропозицій усіх стейкхолдерів, у тому числі здобувачів вищої освіти та студентського самоврядування, та врахування цих пропозицій у вигляді єдиного документа та оприлюднити його у відкритому доступі на сайті ЗВО.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Під час проведення акредитаційної експертизи ЕГ мала змогу переконатися у наявності безпосереднього залучення роботодавців до процесу періодичного перегляду ОНП «Економіка» та інших процедур забезпечення її якості як повноправних партнерів. У процесі спілкування у фокус-групі представники роботодавців, що залучені до здійснення реалізації ОНП та процедур внутрішнього забезпечення якості, а саме: начальник ДПІ у Центральному районі м. Миколаєва ГУ ДФС у Миколаївській області (Купчишина О.А.), керівник Миколаївського обласного центру зайнятості (Оборонько Д.М.), начальник відділу ділової інформації та освітніх програм Регіональної торгово-промислової палати Миколаївської області (Скорбіліна І.Б.), представник головного управління Пенсійного фонду України в Миколаївській області та ін., підтвердили свою активну позицію у процесі вдосконалення ОНП «Економіка». Встановлено, що основними формами залучення роботодавців до оновлення ОНП та забезпечення її якості є: 1) надання роботодавцями рецензій-відгуків щодо якості освітньої підготовки за ОНП та пропозицій щодо її вдосконалення; 2) участь гаранта ОНП та членів проектної групи в асоціаціях і фахових товариствах з питань економічного розвитку; 3) участь у спільних тематичних заходах (конференції, семінари, круглі столи, симпозіуми тощо); 4) анкетування за допомогою спеціальних анкет (Анкета для опитування роботодавців здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії наведена у Додатку 1.8 Положення про опитування учасників освітнього процесу та зацікавлених осіб у МНАУ – <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/283.pdf>). У ЗВО діє Положення про співпрацю із роботодавцями (зовнішніми стейкхолдерами) у МНАУ від 25.02.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/278.pdf>). Особлива увага приділяється вивченню думки роботодавців з питань якості освітньої підготовки за ОНП «Економіка», визначенню найбільш затребуваних знань, компетентностей та вмінь на ринку праці, особистих та професійних якостей молодих фахівців, систематизації пропозицій щодо оновлення ОНП та її компонент. ЕГ вважає за доцільне рекомендувати узагальнити результати моніторингу пропозицій усіх стейкхолдерів, у тому числі роботодавців, та врахування цих пропозицій у вигляді єдиного документа та оприлюднити його у відкритому доступі на сайті ЗВО.

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

Підготовка здобувачів вищої освіти за новим шифром спеціальності 051 «Економіка» ОНП «Економіка» розпочалася у МНАУ у 2016 році, а тому перший випуск відбудеться у 2020 році. Разом з тим, у ЗВО добре налагоджена практика підтримання зворотного зв'язку з випускниками, у тому числі з тими, які завершили навчання в аспірантурі економічного профілю (за старими шифрами). Це підтвердили випускники аспірантури – заступник начальника управління, начальник відділу аналізу даних демографічної та соціальної статистики Головного управління статистики у Миколаївській області Цуркан Н.В., адміністративний та академічний персонал ЗВО під час роботи у фокус-групах. В університеті діє асоціація випускників, ключові напрями функціонування якої визначені «Положенням про асоціацію випускників МНАУ» від 27.02.2018 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/112.pdf>). Розроблено спеціальну анкету для опитування випускників ступеня «доктор філософії» (наведена у Додатку 1.7 Положення про опитування учасників освітнього процесу та зацікавлених осіб у МНАУ – <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/283.pdf>). В цілому, підтримання зворотного зв'язку з випускниками здійснюють наукові керівники, гарант ОНП, група забезпечення, деканат факультету менеджменту МНАУ, відділ аспірантури, центр працевлаштування студентів і випускників МНАУ (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/088.pdf>), асоціація випускників університету.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Під час проведення акредитаційної експертизи ЕГ мала можливість упевнитися, що на рівні ЗВО сформована й функціонує злагоджена система своєчасного реагування на виявлені недоліки в ОНП та освітній діяльності в цілому. У МНАУ наявне належне нормативне забезпечення – внутрішніми нормативними документами ЗВО регламентовані різноманітні аспекти ідентифікації недоліків. Зокрема, у «Настанові з якості» від 29.05.2017 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/001.pdf>) чітко визначено сферу застосування системи менеджменту якості, процедури і процеси системи менеджменту якості, політику ЗВО у сфері якості, порядок планування та засоби забезпечення якості та ін. У 2020 р. затверджена нова версія Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності у МНАУ (від 25.02.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/273.pdf>)). Система забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у ЗВО включає: стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти, розподіл повноважень щодо забезпечення якості між усіма учасниками освітнього процесу; систему та механізми забезпечення академічної доброчесності; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів вищої освіти; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання науково-педагогічної (педагогічної) діяльності науково-педагогічних та педагогічних працівників; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників ЗВО; забезпечення наявності необхідних ресурсів з метою організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів вищої освіти; забезпечення наявності інформаційних систем з метою ефективного управління ЗВО; інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або нормативними документами ЗВО (відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ від 25.05.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/258.pdf>)). У МНАУ існує низка документів, які регулюють окремі питання реагування на виявлені недоліки в ОНП та освітній діяльності (напр., Положення про апеляційні комісії від 29.05.2017 р. – <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/091.pdf>, Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у МНАУ від 28.11.2018 р. – <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/259.pdf> та ін.). За період реалізації ОНП «Економіка» з 2016 року суттєвих недоліків виявлено не було. В цілому, контроль в системі забезпечення якості ЗВО з метою вчасного реагування на виявлені недоліки в ОНП або освітній діяльності здійснюється на декількох рівнях: на рівні випускової кафедри, на рівні факультету менеджменту, на рівні університету, на зовнішньому рівні (співпраця з роботодавцями та іншими стейкхолдерами), що є свідченням його належної ефективності.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Акредитація ОНП «Економіка» проводиться вперше, тому зауваження та пропозиції з попередніх акредитацій відсутні. Разом з тим, під час спілкування з ЕГ усі учасники освітнього процесу за даною ОНП підтвердили свою готовність враховувати пропозиції і рекомендації, спрямовані на підвищення якості ОНП «Економіка», у майбутньому.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

В академічній спільноті МНАУ сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми. Усі учасники освітнього процесу за ОНП «Економіка» добре обізнані з відповідними внутрішніми нормативними документами ЗВО з питань якості освіти, оновлення ОНП, налагодження ефективного зворотного зв'язку з усіма групами стейкхолдерів, а також чітко дотримуються вимог цих документів у своїй діяльності. Формально, питання формування культури якості в МНАУ зафіксовано у «Настанові з якості» від 29.05.2017 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/001.pdf>), Положенні «Про Раду з якості» від 29.05.2017 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/quality-management-system/004.pdf>), Положенні про систему забезпечення якості освітньої діяльності у МНАУ (від 25.02.2020 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/273.pdf>)), Кодексі корпоративної культури МНАУ від 27.10.2015 р. (<https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/constituent-and-local-documents/codecs.pdf>). За результатами зустрічей у фокус-групах встановлено, що думки представників академічної спільноти беруться до уваги на всіх етапах розробки та оновлення ОНП. Зокрема, на засіданнях випускової кафедри, вченій раді факультету менеджменту, вченій раді МНАУ тощо регулярно розглядаються питання щодо оновлення ОНП, змісту навчальних дисциплін, вдосконалення форм та методів організації навчального процесу. Позитивним є те, що наукові керівники аспірантів та викладачі, залучені до викладання навчальних дисциплін за ОНП, представники підрозділів та відділів університету приділяють значну увагу формуванню високого рівня культури якості серед здобувачів вищої освіти за ОНП «Економіка», що є винятково важливим для їх майбутньої професійної діяльності у науково-педагогічній сфері. Крім того, усі учасники освітнього процесу висловили свою готовність до участі у процесі постійного підвищення якості освіти у ЗВО.

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

1. Наявність чітко взаємоузгоджених між собою внутрішніх нормативних документів ЗВО з питань розроблення, моніторингу й оновлення ОНП, забезпечення якості освітнього процесу. 2. Високий рівень обізнаності усіх учасників освітнього процесу з вимогами зазначених документів. 3. Залучення до процесу вдосконалення ОНП та підвищення якості освітнього процесу усіх груп стейкхолдерів (здобувачів вищої освіти, роботодавців, органів студентського самоврядування та профспілкового комітету, академічного персоналу та ін.). 4. Наявність чітко визначених процедур реагування на виявлені недоліки й слабкі сторони в освітньому процесі. 5. Високий рівень культури якості у ЗВО.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

1. Результати моніторингу та врахування пропозицій стейкхолдерів з питань оновлення ОНП та якості освітньої підготовки доступні лише для внутрішнього користування у ЗВО. Рекомендації: ЕГ вважає за доцільне рекомендувати узагальнити результати моніторингу пропозицій усіх стейкхолдерів, у тому числі здобувачів вищої освіти та студентського самоврядування, роботодавців, академічної спільноти, випускників тощо, та врахування цих пропозицій у вигляді єдиного документа та оприлюднити його у відкритому доступі на сайті ЗВО.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 8.1-8.7: дотримуються затверджені процедури розробки та моніторингу освітньої програми, здобувачі, представники органів студентського самоврядування, роботодавці залучені до процесу розробки та перегляду освітньої програми; підтримується зв'язок з випускниками аспірантури; система забезпечення якості в цілому забезпечує реагування на виявлені недоліки; ведеться робота по врахуванню результату попередніх акредитацій при удосконаленні освітньої діяльності; ведеться активна робота по вдосконаленню цілісної внутрішньої системи забезпечення якості; можна констатувати про наявність культури якості в університеті. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 8 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Документи МНАУ, що регулюють права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу знаходяться у вільному доступі на сторінці «Нормативні документи» за посиланням <https://www.mnau.edu.ua/dostup/package-of-documents/>. Для зручності на сайті присутня система пошуку, яка дає змогу знайти необхідний документ, сторінку або новину. Варто відмітити зручність, структурованість та наповнення офіційного сайту університету (<https://www.mnau.edu.ua/>). Всі необхідні документи, інформацію для здобувачів тощо дуже легко знайти. Експертна група відмічає, що окремі сторінки факультетів та кафедр закладу є інформативними (наприклад, факультету менеджменту https://www.mnau.edu.ua/faculty-men#faculty_okr та кафедри економіки підприємства <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/kaf-econ-pidpr/>), містять повну інформацію про освітні програми, викладачів, навчальну, наукову, міжнародну роботу тощо зі зручною можливістю швидкого доступу. На сторінці факультету менеджменту кожен день оновлюються "цитата дня", що є важливим елементом освітнього та виховного процесу і може бути віднесено до кращих практик, який може бути використаний як приклад і іншими закладами. Функціонує мобільний додаток "Миколаївський національний аграрний університет у твоєму мобільному".

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

Експертною групою під час інтерв'ювання групи забезпечення ОНП було визначено, що проект ОНП «Економіка» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти оприлюднюється для громадського обговорення закладом вищої освіти у встановлені чинним законодавством України терміни <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/opp/econ-proj.pdf>. Під час онлайн-зустрічі із стейкхолдерами було підтверджено, що ними надавались та були враховані рекомендації щодо вдосконалення ОНП. Разом з тим, експертна група зауважує, що на сайті МНАУ відсутні результати опитування щодо наявності пропозицій та зауважень роботодавців, здобувачів, НПП та представників студентського самоврядування з приводу, наприклад, розроблення ОНП, процедури дотримання та популяризації академічної доброчесності; процедур вирішення конфліктних ситуацій, не оприлюднюється узагальнена інформація щодо отриманих пропозицій та зауважень з напрямками їх врахування. На сайті оприлюднюються відгуки стейкхолдерів та випускників <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>. Експертною групою рекомендовано оприлюднювати інформацію щодо результатів опитування роботодавців, здобувачів, НПП та представників студентського самоврядування щодо вищезазначених процесів, а також активізувати роботу щодо активного залучення усіх зацікавлених осіб освітнього процесу до обговорення проекту ОНП та надання конкретних пропозицій по її вдосконаленню.

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

Під час роботи з сайтом закладу та спілкування зі здобувачами і роботодавцями, експертною групою було встановлено, що на сайті закладу оприлюднено досить повну та достовірну інформацію про освітню програму в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/>.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

1. Інформація, що надана в Статуті, інших нормативних документах та розміщена на сайті університету, є легкодоступною, чіткою та зрозумілою. 2. Офіційний сайт МНАУ є структурованим та зручним для кожного інтернет-користувача, в тому числі для здобувачів ОНП Економіка. На офіційному сайті розміщено всю необхідну інформацію щодо графіку навчального процесу, навчально-методичне забезпечення, опис усіх процесів підготовки здобувача, нормативно-правова база з прав та обов'язків всіх учасників освітнього процесу. 3. Структурування сайту та його наповнення є привабливим для користувачів, використання додаткових опцій, наприклад, "цитата дня" на сайті факультету менеджменту підвищує конкурентоспроможність закладу в цілому та окремих освітніх програм зокрема. 3. Освітні програми представлені на сайті всіх версій та редакцій, розміщуються оголошення щодо публікації проектів для обговорення у встановлені терміни.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

1. Узагальнена інформація щодо результатів громадського обговорення освітньої програми, наданих пропозицій та зауважень стейкхолдерів на сайті не оприлюднюється. Рекомендації: рекомендовано оприлюднювати узагальнену інформацію щодо результатів опитування роботодавців, здобувачів, НПП та представників здобувачів, а також активізувати роботу щодо активного залучення усіх зацікавлених осіб освітнього процесу до обговорення проекту ОНП та надання конкретних пропозицій по її вдосконаленню.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за критерієм 9: визначені процедури, права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу є чіткими та зрозумілими і оприлюднені на сайті, що робить їх доступними; оприлюднена вся необхідна інформація для здобувачів щодо освітнього процесу. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принципи поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми та наявність в закладі підходу, орієнтованого на

вдосконалення, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 9 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Ознайомлення зі змістом ОНП та навчальними планами редакції 2016, 2017, 2018, 2019 та 2020 рр. <https://www.mnau.edu.ua/faculty-men/onp-econ/> дозволяє підтвердити, по-перше, її відповідність вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в частині формування освітньої та наукової складових і наявності обов'язкових чотирьох складових. Експертна група вважає за необхідне відмітити логічність та системність вибору освітніх компонент, що ув'язується із унікальністю ОНП (критерій 1). Повноцінну підготовку до дослідницької діяльності забезпечують такі обов'язкові компоненти: ОК1; ОК3 та ОК7; ОК5 та ОК6; ОК9; ОК 11 «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (з наявністю факультативного курсу з іноземної мови). З 2020 року в ОНП введено додатково Науково-дослідну практику з організації і методики наукових досліджень. Належна підготовка до викладацької діяльності забезпечується такими обов'язковими компонентами, як ОК4 та ОК10 та Педагогічною практикою. До ОНП включені такі обов'язкові компоненти, які відповідають предметній області спеціальності 051 «Економіка»: ОК2, ОК8. На наукові інтереси здобувачів, в першу чергу, на здобуття глибоких знань зі спеціальності, а також на поглиблене оволодіння окремими загальнонауковими компетентностями, набуття навичок дослідника в спеціалізованих сферах, зорієнтовані вибіркові дисципліни. Аналіз представленого переліку вибіркових дисциплін обсягом 15 кр. (в ОНП 2019 р. передбачений вибір 3-х з 6-ти дисциплін обсягом 4 кр. та 1 дисципліни з 2-х обсягом 3 кр., в ОНП 2020 р. – перелік дисциплін обсягом в 3 кр. розширений до 3-х) дозволяє підтвердити їх можливість задовольнити наукові інтереси здобувачів. Разом з тим, вибіркові дисципліни зорієнтовані на широкий комплекс проблем і лише одна дисципліна в ОНП 2020 року «Інноваційна політика в аграрному секторі» (в ОНП попередніх редакцій – «Інноваційна політика») пов'язана з аграрним сектором. Експертна група визнає, що були отримані підтвердження від аспірантів, що вони зацікавлені саме в дисциплінах, які не концентруються виключно на аграрному секторі, оскільки ці проблемні питання обговорюються на індивідуальних консультаціях з науковими керівниками. Разом з тим, рекомендує розглянути доцільність розширення переліку вибіркових дисциплін, включивши до їх складу інші дисципліни, присвячені АПК, враховуючи потенціал наукових шкіл за напрямом «суспільні науки», сформованих в МНАУ <https://www.mnau.edu.ua/nauk-rob/nndr/>. Таке розширення, на думку експертної групи, лише підвищить унікальність та конкурентоспроможність ОНП. Представлена інформація щодо перспектив формування разових спеціалізованих вчених рад, враховуючи наявність наукових шкіл <https://www.mnau.edu.ua/nauk-rob/nndr/> та орієнтацію тем дисертаційних досліджень на аграрний сектор, показує високий наявний потенціал та цілеспрямовану роботу закладу в напрямку забезпечення високої публікаційної активності.

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

Порядок призначення наукових керівників передбачено внутрішнім Положенням про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/o40.pdf>, в якому визначено окремі процедури щодо надання дозволу на наукове керівництво з числа НПП, що мають наукову ступінь кандидат наук (доктор філософії) (п.з.1.6-3.1.8), що є додатковим чинником забезпечення відповідності напрямку досліджень наукових керівників та аспірантів. В процесі спілкування з аспірантами та науковими керівниками було засвідчено послідовність роботи з кандидатами з даного закладу до вступу до аспірантури, починаючи з їх навчання в магістратурі та бакалавраті, але разом з тим відсутність пріоритетів для них при вступі. При вступі до аспірантури відбуваються процедури обговорення з ймовірним науковим керівником напрямку майбутніх досліджень. Така робота при дотриманні вимог об'єктивності та прозорості при вступі дійсно є вагомим чинником забезпечення якості наукових досліджень. Для підтвердження даної відповідності закладом було надано інформацію щодо профілю в наукометричних базах та переліку наявних наукових праць (прикріплено закладом як відповідь на запит). Експертна група звертає увагу, що дана інформація розміщена і на сайті факультету <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/dotychnist.pdf>; крім того, на сайті університету розміщено інформацію щодо характеристики конкретних видів науково-дослідної діяльності керівників аспірантів спеціальності 051 Економіка <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/harakter.pdf> з посиланням на профілі наукових керівників на сайтах відповідних кафедр, тематика наукових досліджень аспірантів спеціальності 051 Економіка <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/tematyka.pdf>. Наявність офіційно оприлюдненої інформації є важливим чинником забезпечення свідомого вибору та призначення наукового керівника. Її опрацювання дозволяє експертній групі підтвердити високий рівень публікаційної активності призначених наукових керівників (6 докторів економічних наук, професорів) та наявність зв'язку між напрямками досліджень наукових керівників та здобувачів. Експертна група також відмічає, що керівництвом закладу продемонстровано чітку орієнтацію на використання можливостей механізму подвійного керівництва (штатним працівником та представником роботодавців, в тому числі з науково-дослідних установ з науковим ступенем), що відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (пп. 29, 30), та передбачено внутрішнім Положенням про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та

доктора наук <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/o40.pdf>. Така система сприятиме підвищенню якості наукових досліджень, враховуючи налагоджену співпрацю із роботодавцями.

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

Організаційні і матеріальні заходи забезпечення можливостей для аспірантів проведення і апробації результатів досліджень були підтверджені в результаті зустрічей з аспірантами, їх науковими керівниками, керівництвом МНАУ та представниками структурних підрозділів. Експертна група відмічає такий перелік створених заходів та підтримку здобувачів ОНП «Економіка»: наявність наукової бібліотеки <https://lib.mnau.edu.ua/>; можливість публікації у наукових виданнях університету, включених до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України: Науковий журнал Вісник аграрної науки Причорномор'я <https://visnyk.mnau.edu.ua/> та електронне наукове видання Modern Economics <https://modecon.mnau.edu.ua/>; проведення закладом щорічних університетських, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій та інших заходів (інформація щодо конференцій попередніх років та план на 2020 рік <https://www.mnau.edu.ua/nauk-rob/ndv/nauk-prof-konf/>). Відмітною ознакою організаційно-матеріального середовища є функціонування в структурі МНАУ Навчально-науково-практичного центру (<https://www.mnau.edu.ua/structure/nnpctmnau/>), та Наукового парку Агроперспектива (<https://np.mnau.edu.ua/ua/>), які створений з метою забезпечення як практичного навчання здобувачів, так і проведення аспірантами та вченими наукових досліджень. Аспіранти мають можливість використовувати безкоштовно необхідне матеріально-технічне забезпечення (інтернет, програмне забезпечення, комп'ютерне обладнання), належний рівень якості якого підтверджено в рамках критерію 7. Також додатковим заходом є запровадження безкоштовного факультативного курсу з іноземної мови за професійним спрямування (в доповнення до обов'язкового освітнього компоненту). Процедури звітування та атестації регламентуються Положенням про порядок звітування здобувачів наукового ступеня доктора філософії про виконання індивідуального плану роботи <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/284.pdf> та висвітлені на окремій сторінці сайту <https://pk.mnau.edu.ua/graduate/atestaciya-aspirantiv/>. Аспіранти та наукові керівники підтвердили факти проведення атестації.

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проектах тощо.

Результати зустрічей з керівництвом, науковими керівниками, НПП, здобувачами показали, що відповідні можливості забезпечуються як через індивідуальні консультації здобувачів, так і через роботу Науково-дослідного центру міжнародного співробітництва і правового забезпечення МНАУ, для якого передбачена окрема сторінка <https://int.mnau.edu.ua/>. На сайті Центру розміщена детальна інформація про стипендіальні програми, міжнародні гранти та проекти <https://int.mnau.edu.ua/programs/>, передбачена окрема сторінка щодо рекомендацій з підготовки статей в іноземні видання <https://int.mnau.edu.ua/articles/>. Закладом укладено значну кількість договорів <https://int.mnau.edu.ua/contractual-work/>, є членом багатьох міжнародних організацій <https://int.mnau.edu.ua/membership-in-organizations/>, що передбачає освітньо-наукове співробітництво. Результати інтегрованості наукової (науково-технічної) діяльності факультету менеджменту у світовий освітньо-науковий простір представлено <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/mizhn.pdf>. Перелік наведених міжнародних грантів та проектів, в яких приймають участь і НПП, і здобувачі (Erasmus+Programme Jean Monnet Activities; Erasmus+Miletus; «DOBRE» (USAID), ПроООН) підтверджує можливості закладу щодо доручення аспірантів до міжнародної академічної спільноти. Заклад забезпечує доступ до міжнародних наукометричних баз даних Scopus, WoS, матеріалів наукового видавництва Springer. Експертна група відмічає, що окремо через бібліотеку забезпечено доступ до електронних та друкованих версій наукових журналів «Landbauforschung Applied Agricultural and Forestry Research» и «Studies in Agricultural Economics» https://lib.mnau.edu.ua/o2_periodicals.html.

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

За результатами проведених зустрічей з науковими керівниками, вивчення наданої закладом інформації щодо їх участі у дослідницьких проектах (надано закладом на запит), аналіз інформації розміщеної в профілях наукових керівників <https://www.mnau.edu.ua/files/faculty/men/onp-econ/harakter.pdf> експертна група підтверджує, що наукові керівники здобувачів в університеті є керівниками та відповідальними виконавцями науково-дослідних робіт, беруть участь у виконанні грантових проектів, результати яких регулярно публікуються та впроваджуються. Експертна група відмічає активну участь всіх наукових керівників в міжнародних проектах (детальний аналіз надано у відповідь на запит), зокрема Erasmus, Dobre.

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

Експертна група за результатами зустрічей із здобувачами, науковими керівниками, НПП та керівництвом підтверджує, що в університеті популяризуються принципи академічної доброчесності у науковій діяльності керівників та аспірантів, зокрема через можливість проходження курсу «Академічна доброчесність в університеті». Застосовуються заходи забезпечення дотримання академічної доброчесності, які розроблені в рамках Системи менеджменту якості МНАУ та загальної політики дотримання академічної доброчесності (висвітлені за підкритерієм 5.4), що регулюється такими документами: Кодекс академічної доброчесності <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/260.pdf>; Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у МНАУ <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/259.pdf> В процесі зустрічей здобувачі та наукові керівники підтвердили, по-перше, постійну індивідуальну роботу щодо дотримання основних принципів академічної доброчесності при підготовці наукових статей, доповідей на конференції, по-друге, орієнтацію на вибір наукових видань, які забезпечують реальне рецензування поданих статей. Під час зустрічей із науковими керівниками та НПП було отримано підтвердження розгляду питань академічної доброчесності на засіданнях вчених рад факультетів та засіданнях кафедр. Разом з тим, експертна група, незважаючи на відсутність подібних випадків, рекомендує окремо передбачити положення щодо врахування порушень академічної доброчесності при оцінці «ефективності» роботи наукового керівника, передбаченого п. 3.1.7. Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/040.pdf>, а також уточнити критерії оцінювання плагіату в роботах й конкретизувати процес остаточного визначення рівня плагіату в Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату у МНАУ <https://www.mnau.edu.ua/files/dostup/educational-process/259.pdf>

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

1. Освітньо-наукова програма відрізняється системним підходом до забезпечення повноцінної підготовки аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності. 2. Наукова діяльність (теми дисертаційних досліджень) аспірантів відповідає як науковим напрямам керівників, так і в цілому науковим школам за напрямом «суспільні науки», сформованим в МНАУ, що створює міцне підґрунтя для проведення якісних досліджень. 3. В університеті створено широкий перелік заходів організаційного характеру для підтримки здобувачів та долучення до міжнародної наукової та академічної спільноти, в тому числі і через активну участь наукових керівників у міжнародних програмах. 4. Керівництвом закладу продемонстровано чітку орієнтацію на використання можливостей механізму подвійного керівництва, що сприятиме підвищенню якості наукових досліджень аспірантів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

1. Незважаючи на високий рівень сформованих наукових шкіл за напрямом «суспільні науки», які стосуються і сфери економіки АПК, в ОНП освітні компоненти, присвячені аграрному сектору представлено обмежено. Рекомендації: розширити перелік вибіркового компонент, присвячених спеціалізованим проблемним питанням функціонування та розвитку АПК. 2. Недостатня чіткість висвітлення питань щодо академічної доброчесності в контексті підготовки докторів філософії. Рекомендації: уточнити внутрішні нормативні документи закладу щодо врахування порушень академічної доброчесності при оцінці роботи наукового керівника, процесів оцінювання рівня плагіату. 3. По окремим потенційним головам та рецензентам статті на момент проведення експертизи подані до друку або готуються до друку. Рекомендації: підтримувати високу публікаційну активність потенційних членів спеціалізованих вчених рад, ураховуючи вимоги діючого Порядку проведення експерименту з присудження наукового ступеня доктора філософії та проектних документів з акредитації спеціалізованих вчених рад та присудження наукових ступенів.

Рівень відповідності Критерію 10.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

Освітня програма в достатній мірі відповідає якісним характеристикам за підкритеріями 10.1-10.6: зміст програми відповідає науковим інтересам аспірантів, забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності, їх наукова діяльність відповідає напрямку досліджень наукових керівників, які активно приймають участь у дослідницьких проектах та регулярно їх публікують, наявні можливості для проведення й апробації результатів наукових досліджень, залучення до міжнародної академічної спільноти, розроблені заходи щодо

дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових керівників та аспірантів. Беручи до уваги всю цілісність встановлених фактів (сильних сторін, позитивних практик, слабких сторін, недоліків) та їх контексту, такі чинники, як принцип поваги до автономії закладу, врахування контексту та позицій стейкхолдерів, відносний вплив недоліків на відповідний аспект якості освітньої програми, експертна група вважає можливим стверджувати про наявність загалом відповідності освітньої програми критерію 10 при наявності недоліків, що не є суттєвими.

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

Експертна група вважає за доцільне викласти додатково спостереження стосовно оцінювання можливості в закладі створення разових спеціалізованих вчених рад по спеціальності 051 «Економіка». При оцінюванні спроможності формування спеціалізованих вчених рад експертна група спиралася на такі документи: 1) Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text> 2) Проект Положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад (спеціалізованих рад з присудження ступеня доктора мистецтв) <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%bf%d1%80%d0%be-%d0%b0%d0%ba%d1%80-%d1%81%d0%bf%d0%b5%d1%86-%d1%80%d0%b0%d0%b4-%d0%bd%d0%b0-%d0%b3%d1%80%d0%be%d0%bc-%d0%be%d0%b1%d0%b3%d0%be%d0%b2%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f.pdf> 3) Проект Порядку присудження наукових ступенів <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/%d0%9f%d0%be%d1%80%d1%8f%d0%b4%d0%be%d0%ba-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%81%d1%83%d0%b4%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85-%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d0%b5%d0%bd%d1%96%d0%b2-%d0%bd%d0%b0-%d0%b3%d1%80%d0%be%d0%bc-%d0%be%d0%b1%d0%b3%d0%be%d0%b2%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f.pdf> Враховуючи вимоги щодо складу спеціалізованих вчених рад, передбачених в діючому та проектних документах, підходів щодо визначення компетентності вченого та відповідності його публікацій науковому напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача, або заявленому профілю спеціалізованої вченої ради, експертна група в якості фактів та доказів використала інформацію, надану гарантом, профілі відповідних науковців, а також інформацію щодо перспектив публікаційної активності. Експертна група відмічає, що теми дисертаційних досліджень присвячені в основному аграрному сектору, а в закладі всі сформовані наукові школи в межах напрямку «суспільні науки» стосуються виключно аграрно-промислового комплексу, значна кількість викладачів потенційно може виступати рецензентом, враховуючи ключовий термін «економіка» та «аграрний сектор». Перспективи публікаційної активності, в тому числі в базах Web of Science та Scopus, враховуючи активну міжнародну діяльність університету та участь в міжнародних проектах та грантах, експертна група оцінює як високі. Крім того, в університеті функціонує спеціалізована вчена рада Д 38.806.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) економічних наук за спеціальностями 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством», 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» (сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство) та 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка», що підтверджує наявність «критичної маси» у вигляді сукупного наукового потенціалу, необхідної для підтримки аспірантів в їх дослідженнях.

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	B
Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	B
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	B
	B

Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	
Критерій 6. Людські ресурси	B
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9. Прозорість та публічність	B
Критерій 10. Навчання через дослідження	B

Додатки до звіту:

Відсутні

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Шалімова Наталія Станіславівна

Члени експертної групи

Валінкевич Наталія Василівна

Чупрін Євген Сергійович